

Bílé Karpáty

Biele Karpaty

1/2006

Časopis moravsko-slovenského pomezí

Z obsahu:

- * Brontosauři na Hutích * Portrét Aloise Kalvody
- * Lučné rezervácie Myjavskej pahorkatiny * Pohádka O nesytkách

Vážení čtenáři,

časopis Bílé - Biele Karpaty vstoupil do nové etapy své existence. Došlo k řadě změn, které se budou přímo dotýkat také vás.

Jednu z proměn jste jistě zaznamenali na první pohled. Časopis dostal nový grafický „kabát“ a doufáme, že se vám líbí.

Další rozdíl je zásadnější. Časopis bude až do odvolání vycházet 2x ročně. Ke změně bylo nutné přistoupit poté, co se nepodařilo získat finanční prostředky z grantu Ministerstva životního prostředí, které až doposud tvořily základ pro financování časopisu. V současné době se snažíme zajistit jiné finanční zdroje a jakákoli pomoc z vaší strany je vítána.

V tomto čísle časopisu naleznete složenku pro předplacení časopisu. Předplatné na rok 2006 činí 50,- Kč a zahrnuje dvě čísla časopisu plus poštovné. Předplatné můžete uhradit také v hotovosti na adrese Bartolomějské nám. 47, 698 01 Veselí nad Moravou nebo bankovním převodem na číslo účtu 144 324 63 89 / 0800, variabilní symbol 2000 u České spořitelny, pobočka Veselí nad Moravou. V tomto případě, prosím, nezapomeňte uvést název vašeho účtu.

Na Slovensku můžete uhradit předplatné složenkou na adresu Centrum environmentálních aktivit, Legionárska 5, 911 01 Trenčín nebo v hotovosti na téže adrese.

Ti z vás, kdo si již předplatili čtyři čísla a budou žádat navrácení zbylé částky, se mohou přihlásit osobně na adrese střediska.

Děkujeme všem dárcům, kteří doposud přispěli na vydávání letošního ročníku časopisu. Bez nich by první číslo nespátřilo světlo světa.

Město Veselí nad Moravou - 18 000,-

Město Strážnice - 5 000,-

Obec Velká nad Veličkou - 2 000,-

Obec Hostětín - 2 000,-

Obec Tasov - 2 000,-

Obec Rokytnice - 2 000,-

Město Valašské Klobouky - 1 500,-

Obec Vlachovice - 1 000,-

Obec Bystřice pod Lopeníkem - 1 000,-

Obec Pitín - 1 000,-

Obec Malá Vrbka - 1 000,-

Obec Lípová - 1 000,-

Obec Strání - 1 000,-

Obec Sehradice - 500,-

Obec Březová - 500,-

Obec Loučka - 500,-

Obec Boršice u Blatnice - 500,-

PhDr. Kamila Filipová - 250,-

Eva Salvetová - 200,-

Marie Žáková - 200,-

Anna Chybová - 200,-

Eduard Bartoš - 200,-

redakce

Obsah:

Úvodník

Další jar na krku 1

Náš rozhovor

Budění genů v Nivnici a v Bánově 2

Akce v Bílých Karpatech

/ Akcie v Bílých Karpatoch

Valašské Klobouky slaví 650 let;

Evropský den parků 4

Přehled akcí v Bílých Karpatech duben -

červen 2006 5

Brontosauři na Hutích 6

Učíme se od mala / Učíme sa od mala

Svět očima skutečnosti a fantazie 8

Znáte potok za humny? 9

Bílé Karpaty v tiskovinách 10

Portrét

Alois Kalvoda 11

Z našich obcí a měst

Přátelství nezná hranice 12

Žitková, Žitková 13

Právní ochrana pro Karpaty 14

Recenze

(Z)povídání z cest 15

Svět očima skutečnosti a fantazie 15

Správy zo Správy / Zprávy ze Správy

Mulčovanie trávnych porastov 16

Lesnické okénko 17

Památné stavby

Dům č.p. 52 v Tasově 18

Rezervácie Bielych Karpát

Lúčne rezervácie Myjavskej pahorkatiny 19

Pole neorané

Brumovsko-bylnická cesta

likvidace bloodpadu 20

Dni ekologického poľnohospodárstva

na Slovensku 21

Pohádka

O nesytkách 22

Česko-slovenský slovníček

Houby 23

Svět očima skutečnosti a fantazie 23

Pro chytré děti 24

Muzikanta a učitele Vlastimila Ondru vám představíme v rozhovoru Věrky Pospíšilkové na str. 2 - 3.

Na str. 19 najdete řadu zajímavých informací o loukách Myjavské pahorkatiny.

Málokoho a máločo vítame s takou radosťou ako jar. Keľti ju vraj vítali už niekedy uprostred februára. Ja som prvé náznaky jari zacítil na stretnutí Botanickej sekcie Správy CHKO Bílé Karpaty vo Veselí nad Moravou. Bolo tam aj trošku jesene - v podobe uvítacieho kalíška silivovice, ale jar dominovala. Ako sa to prejavovalo?

V mnohých výzvach o urýchlenie kancelárskych prác, pretože čoskoro začne sezóna a zrazu všetci vyrazia do terénu - lúk, lesov a hájov. A to je (na čas) koniec publikačnej, determináčnej a archívno-detektívnej práce. Veľmi ma potešilo vidieť na jednom mieste toľko ľudí, ktorí ešte stále dávajú prednosť prírode pred počítačmi, SWOT analýzami či recenziami. Pravdupovediac, takých ľudí mám stále aj okolo seba. U nás, na Správe CHKO Biele Karpaty, sa nevieme dočkať, kým začnú tiahnuť žaby, prileť do dvora „náš“ bocian, rozkvitnú prvé vstavače bledé, ... a potom to už ide ráz-na-ráz.

Ešte niečo som si vtedy, tretieho februára, vo Veselí opäť uvedomil. Kde je česká a kde slovenská ochrana prírody. Ako sa to píše - nebe a dudy? A pritom sme štartovali v podstate z jednej roviny! Rozdiely, spravidla v neprospech Slovenska, sú v dobrovoľnej ochrane prírody, v štátnej ochrane prírody a hlavne v nazeraní verejnosti na stav a vývoj prírody a na životné prostredie v tom najširšom ponímaní. A následne v ochote niečo prospešné urobiť.

Netreba veľa príkladov, stačí si spomenúť, koľko peňazí na pomoc tatranskej prírode prišlo práve od súkromných darcov z Čiech a Moravy. Dali by sa napísať aj fakty, prehľady, príklady, porovnávajú formou grafov či tabuliek. Toto je však úvodník, v ňom sa dostávajú „kslovu“ najmä pocity a osobné skúsenosti. V oblasti ochrany prírody ich zberám už dvadsaťsedem rokov.

Som optimista. Dotiahli sme sa v hokeji, prečo by sme sa nemali dotiahnuť aj v ochrane prírody?! Samozrejme, nebude to za deň, za mesiac, ani za rok. Pravdepodobne ani za desať

Ďalšia jar na krku

rokov nie. Ako pri každej pyramíde, treba začať od základov - poznania prírody, zvyšovania angažovanosti najširšej verejnosti, skvalitňovania ekovychovy. Pokračovať podporou a spoluprácou mimovládnych ochrannárskych organizácií a skupín. A nezabudnúť ani na pomyselný „vrchol“ - optimalizáciou štátnej ochrany prírody. Čo to všetko znamená? Nuž, na slovenskej strane hlavne veľa práce. No a na česko-moravskej? Hádám trochu tej pomoci a pochopenia. Hlavne ne-

Kde je česká a kde slovenská ochrana prírody. Ako sa to píše - nebe a dudy? A pritom sme štartovali v podstate z jednej roviny!

smieme, na oboch stranách, zabudnúť vždy na jar vyraziť do prírody. A zostať tam čo najdlhšie. Aby sa aj nám nepritrafil ten podivný ochrannársky paradox, že najlepšie prepracovaná a fungujúca ochra-

na prírody je tam, kde už takmer žiadna príroda nie je. Naša ešte stále je a je len jedna. A čo nám vy pošlete vo Vlára, to vám my vrátíme v inváziách rastlín šíriacich sa bujne aj proti prúdu. Veď tie naše Karpaty predsa nie sú ani Bílé, ani Biele - sú jedinečné, skvostné a nenahraditeľné.

Kto si pamätá môj úvodník „Musíme si pomáhať“ z čísla 1/2005 a chcel by sa dozvedieť, ako sa situácia okolo INTEREGU IIIA vyvíjala, o pár riadkov nižšie spozná rozuzlenie. Pre tých, ktorí úvodník nečítali alebo si ho nepamätajú, pripomeniem, že som v ňom popisoval ťažkosti so získavaním prostriedkov formou grantov na cezhraničnú spoluprácu v ochrane prírody z prostriedkov Európskej únie, pre zjednodušenie nazývaných INTERREG IIIA. Ťažkosti takého rozsahu, že tieto prostriedky sa pre organizácie štátnej ochrany prírody a aj pre mimovládne ochrannárske organizácie stali prakticky nedostupnými.

Výhľad na najbližšie obdobie? Nie je to žiaden hollywoodsky ani bollywoodsky happyend. Pravidlá sa nezmenili a pravdepodobne sa zmenia k lepšiemu ani v nasledujúcom

programovacím období (roky 2007 - 2013). Takže: musíme si pomáhať. Sami.

**Drahoš Stano
Nemšová**

Budění genů v Nivnici a v Bánově

Vlastimila Ondru (*1972), Nivničana, učitele na prvním stupni základní školy v Bánově, jsem poprvé potkala na Strážnických slavnostech v roce 2004. On hrál a zpíval se skupinou asi desetiletých chlapců ve vinařské vesnici Skanzenu Strážnice (za toto vystoupení pak byli i oceněni). Já byla v davu nadšených posluchačů jejich přirozeného muzicírování.

Podruhé jsem pana Ondru navštívila na začátku roku 2006 přímo ve škole poté, co jsme si domluvili rozhovor. Vlastimil povídal na mé otázky v souvislostech, plynule a dlouze a já poslouchala. Působilo to na mne jako poslech nedělní rozhlasové pohádky, kterou od dětství miluji... Rozhovor jsem zpracovala tak, že Vlastimilovy odpovědi uvozuje jen název tématu - nechtěla jsem, aby plynulé povídání bylo uměle rozrušováno otázkami.

Jak jsem se dostal k folklóru

„O folklóru jsem poprvé uslyšel až na uherskobrodském gymnáziu. Kroj, další tradice a zvyky mne sice provázely celé dětství, ale cimbálová muzika, zpěv a tanec se mne dotkly v Nivnici úplně minoritně - prostor „ovládala“ dechová hudba. Náš profesor češtiny a dějepisu Moulík se dověděl, že hraju na harmoniku, a tak mne hned na začátku prvéku pozval do gymnaziálního folklórního souboru - chtěl, abych hrál tanečnickům „pod nohy“. Přišel jsem do první zkoušky, myslel jsem si, že hraju na harmoniku dobře, ale když soubor JAKUB spustil, ani jednu písničku jsem neznal! Od té doby se stal pro mne pátek - den zkoušky - noční můrou. Půl roku jsem se trápil, a když už jsem se to přece jen trochu naučil, přetáhl mne od harmoniky k tanci, prý: „Je málo kluků“. Tak jsem se zase trápil s tancem. Ale chytl mne to a za rok jsem pochytil taneční rytmus.“

„Později jsem se přihlásil do uherskobrodského souboru Brozané (tento soubor dnes už neexistuje). Tady jsme se učili pásma, se kterými se potom vystupovalo. V sedmnácti letech jsem šel sám poprvé „na besedu u cimbálu“. Když si chlapi stoupli a začali zpívat táhlé písničky, neuměl jsem ani jednu, když se tančilo, uměl jsem jen něco... Má sebevědomá představa, že jsem folklorista, dostala pořádné trhliny. Když jsem se po půlnoci vracel pěšky domů, přemýšlel jsem, kde je chyba. Tehdy jsem na to nepřišel, ale ta otázka už ve mně zůstala a dodneška si ji pokládám a dávám si na ni stále nové a nové odpovědi...“

Vedoucí souboru a jeho filosofie - budění genů

„Když se v roce 1992 v Nivnici oslavovalo čtyřsté výročí narození J. A. Komenského, součástí bylo i předvedení tance Moravská beseda. Spolu s dechovou muzikou ji tančilo 24 nivnických párů. Byl jsem mezi nimi. Pár mladých z tohoto přechodného uskupení si řeklo, že chtějí fungovat dál. A za vedoucího zvolili mě: člena souboru Brozané. Tak jsem se dostal v devatenácti k vedení folklórního souboru...“

„Soubor Nivnica jsem začal vést stejným způsobem, jak mě to naučili moji vedoucí a učitelé v Uherském Brodě. A brzy jsem pochopil, že takto to dělat nechci. Tato filosofie tvorby a následného drilování folklórních pásem mi přišla stále více scestná a cizí. Nakonec jsem začal učit sebe i členy souboru Nivnica to, co já jsem vlastně zatím také neuměl. Cítil jsem, že to nejdůležitější je umět si zazpívat a zatancit si pro vlastní potěšení u muziky. Vrhli jsme se tedy na studium tanečních písniček z Nivnice, Korytné, Uherského Brodu, Dolního Němčí, Hluku a dalších blízkých míst. Jejich zásoba se rozrůstala odposlechem z desek, magnetofonových pásek, sběrem „v terénu“ i po muzeích. Postupně jsem přicházel na to, že smysluplné je dělat folklór tak, aby v lidech zůstal, aby si jej přenesli do rodiny a aby byl součástí života vesnice, ve které žijeme, jako pokračování hodnot a způsobu života i zábavy, který nám zanechali sedláci. Na souboru jako instituci přitom příliš nezáleží.“

„Každý má dokázat přesvědčit tím, jaký je. Někoho baví ústní lidová slovesnost, jiného tanec, dalšího zpěv, děvčata třeba vyšívání částí kroje nebo malování kraslic. A celá má další práce

Muzika kluků z bánovského Kuřátka

se stala hledáním různých přístupů a cest k těmto 'folklorním' genům a schopnosti je stimulovat, probouzet."

Od dospělých k dětem aneb cesta k ohromnému dobrodružství

„Chtěli jsme mít základnu, a tak jsem zašel hned na podzim 1993 do nivnické školy, obešel všechny třídy a nalákal jsem asi sto dětí, ze kterých postupem času vykrystalizovaly dvě menší skupinky. Z dospělého souboru Nivnica zůstalo asi šest lidí, scházeli

Když třeba hlídám
ve škole o přestávce
na chodbě, aby se
dětem něco nestalo,
tak si vezmu
harmoniku, chodím
po chodbě a děti
chodí se mnou a
zpívají.

jsme se, cvičili jsme děti v kroužku. V roce 1997 už jsem děti pozval mezi dospělé a vznikla Nivnička. V současné době jsou v Nivnici dva dětské soubory: Malučká Nivnička (děti ve věku 3-7 roků), Malá Nivnička, nyní ho tvoří holky ve věku 9-13 roků.

V roce 1999 jsem začal učit na základní škole v Bánově. Hned jsem při

škole založil dětský soubor jako zájmový kroužek po vyučování. Děti si samy vymyslely jméno Kuřátko (dlouholetou tradici zde mají Kačenky či soubor Kohútek). Kuřátko nyní tvoří již také dva soubory. Malučké kuřátko je složeno z hochů a dívek 1.-3. třídy. Starší Kuřátko má 24 kluků a trochu méně děvčat. Jsou zde děti ze všech spádových obcí bánovské školy.

Výsledky specifického způsobu vedení folklorních souborů, založeného na velké důvěře v přirozené schopnosti dětí, se nedají odhadnout: příkladem mohou být bánovští chlápci - z 24 jich dnes 16 hraje na hudební nástroj buď v hudecké muzice nebo ve skupině hráčů na harmoniku. A snad polovina z nich se učí hrát doma jako samouci. A toto je podle mě okamžik, kdy uprostřed umělého prostředí folklorismu, kterými folklorní soubory zřejmě jsou, začíná žít folklór. Folklór jako živá a přirozená součást všedního života."

Přirozená zpěvnost a komunikace

„Vidím dnes a denně, že přirozená zpěvnost mizí. Ale nejenom zpěvnost, ale i obyčejná komunikace mezi rodiči a dětmi. A tak se ve svém působení stále snažím o co největší samozřejmost, přirozenost a normalnost. Když třeba hlídám ve škole o přestávce na chodbě, aby se dětem něco nestalo, tak si vezmu harmoniku, chodím po chodbě a děti chodí se mnou a zpívají - hlavně ty na prvním stupni, vyšší ročníky se přece jen trochu stydí.

Vlastimil Ondra s Natálií Vaculovou z Lopeníku

A nazpíváme zdaleka jenom lidové písničky."

Další informace najdete na internetových stránkách www.nivnička.unas.cz nebo www.kurátko.unas.cz. Jsou zde umístěny i fotografie a pozvánky na akce, které Vlastimil Ondra pořádá nebo na kterých se podílí. Nivnický folklorista také připravuje knihu „Rozšiřující pohled na vedení dětských folklorních souborů či představení Zaspívejme sobě a pospolu na festivale ve Strážnici“. Pro toho, který chce Nivničku slyšet, je k dispozici nahrávka z roku 2004, vydávaná na CD s titulem „Mladé vzpomínky“ (vydavatelství Gnosis Brno).

Věrka Pospíšilíková

Nivnička. Sólo zpívá Zdenka Ondrová.

Valašské Klobouky slaví 650 let

První historická zmínka o Valašských Kloboukách pochází z roku 1341, což dokumentují archeologické nálezy předslavanského osídlení. Již v roce 1356 byl Kloboukům udělen statut města. Letošní rok je tedy rokem jubilejním, ve kterém město oslaví 650. výročí udělení městských práv.

Při této příležitosti byla mimo jiné vydána publikace „Z příběhů města Valašské Klobouky“, jejímž autorem je valašskokloboucký historik Petr Odehnal. Valašské Klobouky touto publikací částečně splácejí dluh, který mají vůči své historii. K výročí byly vydány také kalendáře města, obzvláště zajímavý je nástěnný kalendář s historickými fotografiemi. Jako samostatný počín k výročí města vydal místní umělec Zdeněk Mikeska líbeznou knihu snázvem „Olídechalidičkách Valašskokloboucka“. Všechny materiály mají společné logo výročí, které vytvořil akademický malíř Lojza Baránek. Za zmínku stojí, že tento umělec byl autorem loga už při oslavách před 50 lety.

Hlavní oslavy se budou konat 2. - 4. června 2006 a připravuje se bohatý kulturní program. Náměstí ožije historickým trhem s ukázkou starých řemesel, kde budou návštěvníci moci shlédnout, jak žili naši předkové, a budou si moci vyrobit třeba pamětní minci vyraženou na historickém lisu. Na valašskoklobouckém náměstí se odehraje také rekonstrukce aktu předání městských práv. Pro veřejnost bude zpřístupněna věž farního kostela, která zde stála již před 650 lety. Zajímavá bude též výstava obrazů valašskoklobouckých rodáků v sále TJ Sokol.

Marie Kolajová
Valašské Klobouky

Evropský den parků

Ochrana přírody má v Evropě velmi dlouhou tradici. První chráněná území vznikala zásluhou osvícené šlechty už v polovině 19. století a patří mezi ně i některé naše rezervace, např. Boubín či Žofínský prales.

Na počátku 20. století se o ochranu přírody začaly zajímat i vlády jednotlivých států a umožnily vznik rozsáhlých chráněných území - národních parků. Poprvé v Evropě se tak

stalo dne 24. května 1909 ve Švédsku.

Na připomenutí této události Federace EUROPARC iniciovala v roce 1999 vyhlášení 24. května jako Evropského dne parků. Federace EUROPARC zastřešuje 370 organizací ze 38 evropských států. Všechny tyto organizace pečují o 400 chráněných území a organizují akce ku příležitosti Evropského dne parků po celé Evropě. Akce neprobíhají jen v národních

parcích, ale i v mnoha dalších chráněných územích a mají za úkol upozornit na význam ochrany přírody při záchraně přírodního a kulturního dědictví Evropy.

Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty se k této akci každoročně připojuje pořádáním veřejné exkurze do vybraného přírodně hodnotného území v CHKO Bílé Karpaty. Letos jsme zvolili Přírodní rezervaci Horky u Milotic, jež se rozkládá mimo území CHKO na svazích kopce Náklo, asi 1,5 km jižně od Milotic. Hlavním důvodem její ochrany jsou zachovalá stepní společenstva rostlin a živočichů s řadou chráněných druhů. Brzy na jaře se na zdejších stráních objeví velké množství hlaváčků jarních. Později je pak vystřídají další vzácné rostliny: hadinec nachový, kavyl tenkolistý, kavyl Ivanův, vstavač vojenský, oman oko Kristovo, hadí mord nachový ad. Horky jsou také místem výskytu řady teplomilných živočichů - otakárek fenyklový, žluťásek jižní, drvodělka fialová, ještěrka obecná, užovka hladká. Z významných druhů ptáků zde žije strakapoud jižní, bramborníček černohlavý, fuhyk obecný či pěníce vlašská.

Exkurze do přírodní rezervace Horky se bude konat v sobotu 20. května 2006. Sraz účastníků bude v 9 hod. na parkovišti u zámku v Miloticích. Provázet Vás bude Jan W. Jongepier. Těšíme se na vaši účast.

Vladimír Šácha
Hluk

Přehled akcí v Bílých Karpatech duben - červen 2006

BRUMOV-BYLNICE

20. května - Rytířská klání na hradě
Se skupinou historického šermu Berendal, večerní prohlídkou hradu a táborákem.
Tel. 577 305 118

17. června - Hradní tóny
11. ročník hudebního festivalu
Tel. 577 305 118

HOSTĚTÍN

Centrum modelových ekologických projektů pro venkov v Hostětíně, Hostětín 4, 687 71 Bojkovice, tel. 572 641 855, hostetin@veronica.cz, www.hostetin.org

12.-14. května - Konference Venkovská krajina
Tradiční mezioborová konference vysokoškolských studentů. Prezentace výzkumných témat, týmový workshop řešící konkrétní problém krajiny, jejího rázu, využití a ochrany, krajinářská exkurze do okolí obce Žitková. Odborné příspěvky budou vydány ve sborníku.

27. a 29. června - Prvky pasivních budov
Seminář pro stavební profese, spojený s praktickou ukázkou uplatnění oken a rekuperačního zařízení v pasivní budově.

10.-16. července - Škola ochrany krajiny (ŠOK) pro studenty středních škol
ŠOK je seznamování s přírodovědnými a ekologickými disciplínami na živo, pobytem v bělokarpatské přírodě. ŠOK jsou hlavně exkurze a vycházky do přírody se zasvěceným výkladem odborníků, ke kterým se přidá trocha práce, táboráky, hry a soutěže.

17.-21. července - Letní škola v Hostětíně
Práce, zábava a vzdělávání dohromady. K tomu možnost hlouběji poznat hostětínské aktivity. Jako doplňkový program zdravé vaření či účast na folklórních slavnostech v regionu. V závěru týdne návaznost na workshop o přírodních materiálech v pasivních budovách.

20.-21. července - Přírodní materiály v pasivních budovách
Workshop pro stavební profese i veřejnost, spojený s praktickou ukázkou izolace slámou, použitím nepálených cihel a hliněné omítky.

LUHAČOVICE

6.-8. května - Otevírání pramenů - zahájení hlavní lázeňské sezóny
Folklórní vystoupení, svěcení pramenů, krojovaný průvod s knězem, secesní ateliér pod širým nebem, výstava o pramenech v hale Vincentka.
Tel. 577 132 883, 606 250 786

STRÁŽNICKO

23. dubna - Otevírání cyklostezek
Výlet na kole ze Strážnice s prohlídkou rozhledny Travičná, muzeí a ochutnávkou místních výrobků.
Tel. 518 337 008, 724 162 265

30. dubna - Stavění máje
Zahájení výstavní sezony v Ústavu lidové kultury Strážnice.
Tel. 518 306 611

1. května - Otevírání Strážnicka - kraje vína, folkloru a orchidejí
Pěší exkurze ze Strážnice krajem po pamětihodnostech a přírodě s kulturním programem.
Tel. 518 33 7726

2.-3. května - Dětská Strážnice 2006
Folklórní festival dětských souborů z ČR i zahraničí. Zámecký park Strážnice.
Tel. 518 306 611

21. května - Otevírání rozhledny a salaše Travičná
Tel. 518 337 726, 724 162 265

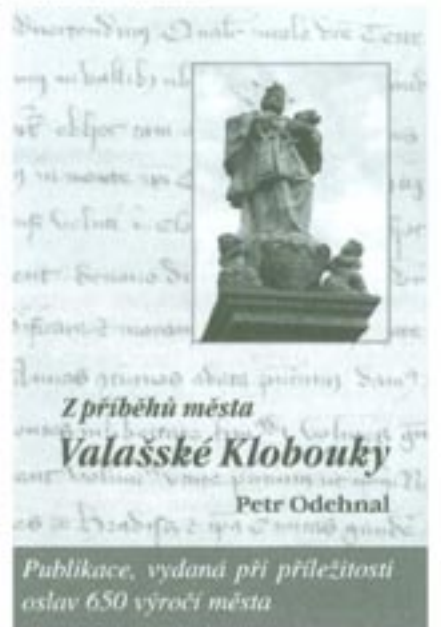
25.-27. května - Abeceda řemesel
Národní ústav lidové kultury zve na ukázkou řemeslné výroby a postupů.
Tel. 518 306 611

VALAŠSKÉ KLOBOUKY

28. května - III. Setkání dětských souborů a folklórních skupin Valašskokloboucka
NS Klobučan, Tel. 577 311 150

2.-4. června - Oslavy 650. výročí města Valašské Klobouky
Tel. 577 311 150

VLČNOV

28.-30. května - Jízda králů
Slovácká národopisná slavnost, krojovaný průvod, gastronomické speciality, ochutnávky vín
Tel. 572 675 130, 572 675 500

Zároveň se na vás obracíme s prosbou o spolupráci při přípravě letního čísla časopisu Bílé - Biele Karpaty, který bychom chtěli obohatit avizy o chystaných akcích (kulturního, přírodovědného, ekologického a jiného charakteru) na území Bílých Karpat.

Prosíme Vás proto o zaslání stručných informací o připravovaných akcích, které se budou konat v období cca od 9. června do 8. září 2006. Prostřednictvím časopisu bychom tak chtěli přispět k jejich větší propagaci a návštěvnosti. Pište na visbk@bilekarpaty.cz s kopií na arobrab@centrum.cz.

Brontosauři na Hutích

Dobrovolní ochranáři ze Základního článku Hnutí Brontosaurus Mařatice byli krátce představeni už v článku „Bez nevládek to nejde“ z loňského třetího čísla, který ve stručnosti seznamoval s nevládními organizacemi zapojenými do údržby cenných lokalit v CHKO. Dnes bychom se na jejich činnost podívali více pod drobnohledem.

Brontosauři a PR Hutě

„Zapojujeme mladé lidi do konkrétní aktivity související s ochranou životního prostředí. Provádíme komplexní péči o rezervaci Hutě formou letního tábora a víkendových brigád. Pracovní část našich akcí doplňujeme přednáškami, uměleckými vystoupeními, workshopy a prožitkovými aktivitami,“ přibližuje hlavní náplň činnosti a poslání ZČ HB Mařatice Robert Janík.

Přírodní rezervace Hutě se rozkládá nedaleko obce Žitková. Ve strmém kopci nad Žitkovským potokem se střídají louky s oblíbenými orchidejemi nebo nepopulárním náletem, staré i nově vysázené sady, drobné lesíky, vyschlá místa, mokřady, prameniště nebo stále ještě zarostlé plochy.

Brontosauři mají lokalitu dokonale zmapovanou, včetně jejího vývoje. Název Hutě dokládá, že u potoka stávala malá huť, a právě zde byl také v roce 1990 postaven první tábor. Na webových stránkách www.uh.cz/brontosaurus je k dispozici interaktivní mapa, kde jsou jednotlivé plochy blíže popsány, spolu s fotografiemi rezervace.

Historie údržby území

PR Hutě měla velké štěstí, když sem v roce 1989 přišla skupina mladých lidí ze ZO ČSOP Vičnov. Michal Hájek, brontosauři „dvorní botanik“ popisuje tehdejší stav: „Rozlehlé území bylo zarostlé náletovými dřevinami, třtinou křovištní a válečkou prápofitou, v horní části sešlapané a eutrofizované velkým stádem ovcí. Nadšenci, vedení Jiřím Škárrou a Pavlem Jančářem, postavili na louce pod tou nejcennější plochou tábor, chopili se nářadí a dali se do díla. Mnoho kos polámali a pilek ztupili...“ Postupně se dva hektary udržovaného území rozrostly na 10 hektarů. „Větší mechanizaci lze při odvozu sena použít asi na desetinu plochy, zbytek je potřeba přitáhnout ručně na místa přístupná a samotné sečení je možné

Malý mokřad

pouze kosami, křovinořezy a lištovou sekačkou MF. Traktory se zde kvůli členitému a mnohde podmáčenému terénu používat nedají,“ přibližuje Robert Janík.

Postupem času se na Hutích znovu objevily už neznámé druhy, vzácné druhy zvětšily své populace, druhová pestrost na nejcennějších plochách stoupala. Na svazích začínají „krystalizovat“ rostlinná společenstva, která dříve zanikala pod dominujícími agresivními druhy.

Dvacetiletý člověk má přece jen o něco více energie než zvolna vousem zarůstající a sádlem obrůstající veterán environmenetálního hnutí.

V říjnu 2005 se díky odborné pomoci Zdeňka Ševčíka z Pitína a finanční podpoře nadace Partnership a MŠMT ČR podařilo vysadit 50 ovocných stromů. Brontosauři teď s napětím očekávají, zda se všechny oskeruše, jadermičky a renety na jaře zazelenají.

Bez (spolu)práce nejsou koláče

„Starost o Hutě by se neobešla bez spolupráce místních usedlíků, hlavně s rodinami Michalčíkových, Trtkových a Sedlačíkových a s odvážnými mladými zemědělci Otou a Klárou,“ říká Robert

Pohled na základnu od „lanovky“.

a vzpomíná i na pana Koudelu: „V době, kdy ještě sám ve velkém hospodařil, nám výrazně pomohl s odklizením biomasy mimo území rezervace. Pro nás, většinou městské živočichy, bylo velkým zážitkem, že nám několikrát světil pastvu stáda jehňat. Domluvil nám i využívání usedlosti Sedlačkových, kterou jsme si velice oblíbili, a která je svou polohou ideální základnou pro údržbu Hutí.“

Bilancování na výročním srazu

Robert Janík vzpomíná na atmosféru výročního srazu, který se konal v září 2004: „Během patnácti ročníků tábora se na Hutích vystřídalo téměř tři sta dobrovolníků a potěšilo nás, že se jich na výroční vikendovou akci přišlo ukázat něco přes šedesát.“

Robert také podhaluje něco z „dějin“: „V povědomí budovaném zkazkami bájných brontů se nejvíce prosazuje členění podle skupin, které se v daném období projevovaly společensky nejvýrazněji. Pak se hovoří o první generaci Broďanů počátkem 90. let, po nich přišli Hradišáci a setrvali do konce 90. let, počátek nového tisíciletí byl již poznamenán nástupem Broďanů druhé generace a během posledních dvou let tvoří jádro dění Brňané.“

Někoho spíše zaujme členění, které se opírá o změny ve způsobu zapojení techniky: doba železokosová, doba dřevokosová, doba dřevokosová a lišťová, doba dřevokosová, lišťová a křoviňáková; nebo podle způsobu

Chalupa Sedlačkových slouží jako základna už řadu let.

nakládání s biomasou: epocha kompostovací, epocha žárová a epocha zkrmná.

Náhled do budoucna

Brontosauři si chtějí udržet tradiční schéma 2-3 akce na jaře, tábor v červenci, 3-4 akce na podzim. „Na jaře se chystáme hlavně na případnou dosadbu stromů a červnové posečení ploch, na kterých dominuje třtina

křovištní. Jsou to plochy, které byly prohlášeny z botanického hlediska za pravděpodobně ztracené.“ dodává Robert. Vyjadřuje však obavy o zázemí. „Majitelé pozemků jsou rádi, že se o louky staráme. Co nás trápí, je nejistota v případě naší základny. Usedlost máme od Sedlačkových pouze zapůjčenu; další úsilí by se mělo ubírat k zajištění nemovitosti poblíž Hutí, abychom nemuseli zpět na louku.“

Chystají se i další akce. Mařatičtí brontosauři dosáhli dobrého bodového ohodnocení projektu podaného na MŽP ČR, ve kterém žádají prostředky na prohloubení spolupráce s veřejností. O podrobnostech budeme informovat v některém z dalších čísel časopisu.

Vzkaz pro vás

„Potřebovali bychom více mladších spolupracovníků, kteří by se pro Hutě zapálili stejně jako již pomalu se rozcházející matadoři a postupně převzali starost o celý náš základní článek. Dvacetiletý člověk má přece jen o něco více energie než zvolna voušem zarůstající a sádem obrůstající veterán environmentálního hnutí“, vzkazuje paradoxně hubený Robert. Kdo by měl zájem, bližší informace poskytne: Petr Hamšík, Milady Horákové 22a, 602 00 Brno, e-mail: maratice@brontosaurus.cz.

Barbora Duží

Rok 2003 byl ve znamení nové generace Broďanů

Svět očima skutečnosti a fantazie

Při příležitosti 30. ročníku mezinárodního ekologického festivalu Týká se to také tebe se uskutečnila výtvarná soutěž **Svět očima skutečnosti a fantazie**, kterou organizovalo Město Uherský Brod ve spolupráci s Domem dětí a mládeže a Základní uměleckou školou v Uherském Brodě. Byla vyhlášena v září a její vyhodnocení proběhlo 12. listopadu 2005. Soutěžící byli rozděleni do 4 kategorií podle věku, hodnoceny byly zvlášť základní a umělecké školy. Výsledkem byla celá řada pěkných děl.

Ve stejné době vyvrcholila tradiční literární soutěž **Zelená planeta**, kterou připravili Dům dětí a mládeže v Uherském Brodě a CEV Pantoflíček v Dolním Němčí.

Ale lépe bude přesvědčit se o výsledcích na vlastní oči. S vítěznými pracemi výtvarné i literární soutěže budete mít možnost se postupně seznámit v několika následujících číslech časopisu.

Hana Poková

Óda Zemi

Země, jak jsi krásná
v jaře rozkvetlém,
tak úžasném a nezapomenutém,
kdy petříčkové květy
v údolí zapadlém.

Tvé oči, oceány modré,
rení slzy,
nad bolestí, jež kácením stromů způsobena jest,
ale není již cesty zpět.

Hoře posílá zbydou pak,
pusté skály,
črčí k nebi, jak křídlicových výprav znak.

Země ale varuje,
katastrofy zasnuje,
řeky rozvedněné jsou,
naše přibýtky pryč nosou.

Zemětřesení, výbuchy sopek a velké víry
varování přinášejí.
Ale my ?

Děl o dál,
pácháme škody zas,
dokud látky k Zemi
nezvítězí v nás.

Barbora Viktoriková 9 let

3. místo, 3. kategorie - Veronika Ptáčkylová, 9. třída
ZŠ Pod Skalkou, Rožnov pod Radhoštěm

Nendívist

Je to již dávno, co se zvířátka v osadě probudila a kolem bylo pužo.
Přivede jako by strácela sílu. Květiny povadly a ještě den před tím
hrál tyčící se stromy smutně věšly větve. Tráva nápadně zhnědla a mlha jen
zvýraznila krajiny bez života.

Všech chudčt' členů rady v osadě se našlo na mimořádné schůzi. Uvítal
je předseda osady medvěd Bručoun. „Vážení,“ pronesl tichým tónem,
„všichni jsme si vědomi závažnosti naší situace. Na naši osadu se smesla
neštěstí a my je musíme řešit!“

„Ale jak?“ zamračil se zajíc. „Vždyť ani nevím, co za to může.“
„Může za to to, co se skrývá mezi námi,“ povila sova. „Máme se na
ni úplně zadívat. Sova byla velice moudrá a sádkatím členové rady na ni
v mnohém důvěřovali, ale teď byli na pochybách.“

„Jak víš, že to, co se podle tebe skrývá mezi námi, způsobilo, že
květiny začaly uvadnout?“ zaptala se sova líška.

„Vím to,“ namítla sova. „A také vím, jak to zastavit.“
Členové rady na ni podivně pohlédli.

„Náš?“ pobídl sovu Bručoun.
„Je to náce, co naše oko nezahlédne. Je to Nendívist a ta způsobila,
že naše matka příroda churaví pod tíhou všeho zla.“

„Nendívist? A jak jí chceš potlačit?“ stázal se nedůvěřivě Bručoun.
„Ino,“ začala sova, „odpověď je prostá. Všichni se musíme mít zase
rádi a Zemi pomáhat. Jen to jí pomůže, jinak ji Nendívist zničí.“

Ostatní se zamysleli. Svým způsobem měla sova pravdu. Na Zemi bylo
již tolik zla a prohnanosti, až byla na čase to zastavit.

A tak všichni začali konat jen dobro. Zvířata v osadě se k sobě i okolí
začala chovat pěkně. Ptáci razemli do všech krajů zprávy, aby se zamysleli
i ostatní.

Líška z lesou se kouzelně přestaly hádat, zajíc se onknil husě, že ji
urazil a všichni očistili les, který obývali.

I mezi líškou se zpráva dostala. Přestali si navzájem ubližovat, začali si
vzájemně pomáhat a starat se o ně.

Země opět rozkvetla. Metjili se radostně prohánějí z květu na květ,
stromy se opět tyčily tyčily nad vším děním a ptáci palatovali nad zelenými
koukami. Líška i zvířata si z toho vzali ponaučení:

„Nendívistvej si všíhat toho, co ti Země dá. Jak to jednou opomenel,
zase o vše přijde.“

Barbora Viktoriková 9 let

3. místo, 3. kategorie - Barbora Viktoriková, 9. třída
ZŠ Pod Skalkou, Rožnov pod Radhoštěm

„Domácí zvíře - kotě“ - 3. místo kategorie MŠ
Libuše Sadilová, 4 roky, MŠ Uh. Hradiště - Jarošov

Naše Buchlovice

V Buchlovicích je moc lásky,
proto každý má se hezky.
Přiletěl tam jednou ptáček
a zacvrlikal na obláček,
pak sklonil hlavu a letěl dolů.

Když tam doletěl tak viděl vše
červeně.

Chvilu se divil a pak poznal,
že červená připomíná lásku.
Proletěl si vesničku a viděl,
že je krásná a zabydlel se v ní.

3. místo, I. kategorie - společná práce
Eliška Hrabalová a Tereza Dvouletá, 3. třída
ZŠ Buchlovice

„Pohledy z pralesa“ - 3. místo kategorie ZUŠ
ZUŠ Uh. Hradiště

Krásná Země

Země je jako kvítí,
když na něj slunce svítí.
Jako holka, když skáče,
jako holka, když pláče,
jako voda, když teče,
jako obloha, když závoj míhy vleče,
jako tráva, když se rosí,
jako když nebe mraky nosí.

3. místo, II. kategorie
Tomáš Franta, 6. třída
ZŠ Hluk

Řeka Vlára

Znáte potok za humny?

Cílem projektu je informování veřejnosti o přírodních a ekologických hodnotách zdánlivě nevýznamných toků v oblasti jihovýchodní Moravy. Na jaře členové sdružení projdou vodní toky na nafukovacích člunech nebo pěšky a pořídí si fotodokumentaci přírodních a ekologických poměrů.

Výsledky budou prezentovány na putovní výstavě, která bude instalována především na základních a středních školách a dalších veřejných institucích regionu.

V námětech menších toků jsou

mimo jiné i „karpatské“ říčky a řeky: Velička, Olšava a Vlára.

Výzva pro školy

Máte-li zájem o instalaci výstavy s 40 barevnými fotografiemi formátu A4 na Vaší škole (červen, září-listopad 2006), rádi Vám vyjeme vstříc. Dle zájmu může být výstava doplněna o výukový program, který je věnován významu vody v krajině (ekologická stabilita krajiny, protipovodňová funkce, ochrana vod, biologická diverzita).

Kontakt: Sdružení Ekoton, Vnorovy, Lidčovice 149, 696 62, tel.: 723 238 312

Mgr. Josef Dufek
Vnorovy

Bílé Karpaty v tiskovinách

Již od vzniku CHKO Bílé Karpaty v roce 1960 cítili pracovníci její správy potřebu informovat i veřejnost. Vyhlášení CHKO na Velké Javořině bylo samozřejmě provázeno články v novinách, poté však padl útlum, i když tehdejší vedoucí M. Králíček publikoval odbornou knihu *Motýli Bílých Karpat z pohledu ochrany přírody* (78 str., 1981) i některé články do časopisů *Malovaný kraj* nebo *Věda a život*.

vstavačů, především o jejich výskytu, ke každému druhu je v mapě znázorněno rozšíření.

Monografie

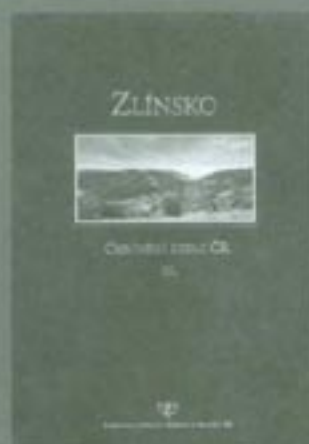
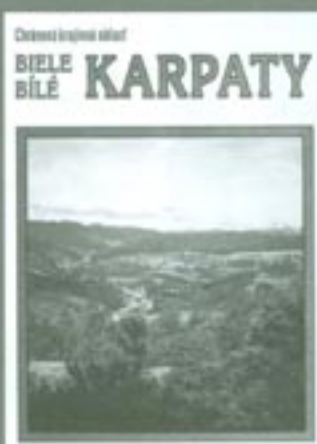
Širší veřejnosti byla určena publikace, která vyšla v roce 1992 a rychle dostala přezdívku „monografie“. Ve skutečnosti má titul *Chráněná krajinná oblast Bílé/Biele Karpaty*, byla to tedy první knižní publikace o obou CHKO.

rezervace České republiky - Příroda a lidé pod záštitou UNESCO (1996), ve které jsou na 24 stránkách představeny i Bílé Karpaty. Tato část je k dispozici i jako separát. Oproti monografii se jedná o brožuru barevnou, je však stručnější, přitom přírodovědné informace jsou značně aktualizovány.

Pro turisty vyšla kniha *Bílé Karpaty - Turistický průvodce* (259 str., 2000), ve kterém je popsáno 90 turistických tras s informacemi o desítkách míst (především obcí) a zajímavostech.

Regionální publikace

V polovině 90. let vyšly Marii Elsnerové a kolektivu (Muzeum Jiho-východní Moravy, Zlín) dvě barevně ilustrované publikace, které se k Bílým

Ke konci 80. let se podařilo vedoucímu Správy Pavlu Kučovi vydávat *Zpravodaj*, informační a metodický list. Měl barevný obal a vycházel dvakrát ročně do roku 1990, celkem bylo vydáno 8 čísel. Objevily se zde především přírodovědecky zaměřené články, např. o geologii, vodě, lesích, flóře a fauně, ale i aktuality, například o brigádách, aktivitách nevládních organizací apod.

V podobném provedení pak vyšla 58-stránková *Skripta 1*, která prezentovala první ucelený přehled informací o poměrech Bílých Karpat, začínající geologií a končící územními systémy ekologické stability krajiny. Pro studenty i další badatele jsou tato skripta, ale i *Zpravodaj*, stále dobrým zdrojem informací.

Další knižní publikaci týkající se CHKO podepsala botanička Správy CHKO Ivana Jongepierová, která ve spolupráci s botanikem Vlastimilem Tlustákem vydala *Orchideje Bílých Karpat* (1990). Na 127 stránkách poskytuje informace o 43 druzích

Kolektiv českých a slovenských autorů zde na 380 černobílých stránkách prezentuje široké spektrum informací, od geologie a podnebí, přes zoologii a botaniku, lesnictví a zemědělství až po turistiku a výstavbu. Kniha stále stojí za přečtení, neboť obsahuje informace, které jinde a jindy nebyly zveřejněny, např. „červený seznam“ vyšších rostlin nebo podrobné přehledy živočišných druhů zjištěných v oblasti. Pouze několik kapitol bylo pozdějšími publikacemi překonáno.

Pavel Kuča je i vášnivým fotografem, a tak vydal v roce 1991 s kolegou Bohumírem Prokúpkem pěknou knihu fotografií doplněnou krátkými texty s prostým titulem *Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty* (1991). Kniha splnila mj. nezanedbatelnou roli propagace a vyšla i v němčině.

Biosférická rezervace

Ve stejném roce, co byly Bílé Karpaty vyhlášeny biosférickou rezervací, vyšla i publikace *Biosférické*

Karpatům částečně vztahují. Jsou to *Vzácné a ohrožené druhy květeny okresu Zlín* (1995) a *Chráněná území okresu Zlín* (1996). Před několika lety vyšly podobné publikace *Chráněná území okresu Uherské Hradiště* a *Chráněná území okresu Hodonín*. Na rozdíl od zlínské brožury obsahují tyto dvě i mapky jednotlivých území a detailnější informace o jejich údržbě.

Tyto tři publikace jsou však vsoučasnosti překonány vysoce kvalitní knihou *Chráněná území ČR - Zlínsko*, svazek II. (2002). Přestože Bílé Karpaty přetíná hranice mezi Zlínským a Jihomoravským krajem, je zde s barevnými fotografiemi a mapami představena celá CHKO i jednotlivé rezervace v ní. Část o Bílých Karpatech (92 str.) byla vydána i jako separát.

Jmenované publikace jsou dále doplněny širokou škálou brožur, letáčků a pohlednic vydaných různými subjekty. K dispozici jsou také internetové stránky www.bilekarpaty.cz.

Jan W. Jongepier

„Slyšeli jste kdy o Radějově? Nejsi nejmenší, Radějove! Našli tě místí, milovníci přírody, matky nás všech. Jsi sic chudý, ale na krásy přírody bohatý. Radějov má svůj ráz, milý kraj a svou píseň,“ napsal roku 1905 Otakar Toubra v časopise Našinec.

Takový Radějov znával malíř Alois Kalvoda. Sice odtud nepocházel, ale oblíbil si zdejší kraj natolik, že se sem vracel a krásy krajiny spolu se svými žáky zachytili na řadě obrazů.

Alois Kalvoda se narodil 15. května 1875 ve Šlapanicích u Brna jako osmý syn manželů Kalvodových. Rodiče usilovali o to, aby mohlo všech deset potomků na studia. Lojzík tedy po pár letech nastoupil do primy českého

Do Hroznové Lhoty přijel malíř Jožu Úprku navštívit mistr August Rodin, doprovod mu dělalo banderium slováckých šohajů a veselý spolek malířský, ve kterém nechyběl ani Kalvoda.

gymnázia v Brně a přihlásil se hned i do nepovinného kreslení. Jednotvárné školní kreslení ho nebavilo, hodnocen byl „čtyři“. Doma však pilně kopíroval známá díla dostupná v novinách a v roce 1892 se jako sedmnáctiletý vydal na studia do Prahy. Na akademii studoval obor krajinářské malby, který vedl tenkrát šedesátiletý Julius Mařák.

Záчатки v Praze byly těžké, studium bylo náročné. Po čase se seznámil s krajinou Frantou Úprkou z Kněždubu a

s Janem Herbenem z Brumovic. Po vojenské službě u c.k. armády se mladý malíř vrátil ke stojanu a maloval v Praze, různé po Čechách, krátce pobyl na Balkáně a koncem 19. století se vrátil na Moravu. V roce 1900 pak odjel spolu se sochařem Mařátkou na krátké stipendium do Paříže plné impresionismu.

Malířská škola

Po návratu pilně pracoval a už koncem roku 1900 otevřel v Praze soukromou malířskou školu. Rok 1902 byl pro Kalvodu a všechny moravské výtvarníky velmi významný. Do Hroznové Lhoty přijel malíř Jožu Úprku navštívit mistr August Rodin, velký francouzský sochař a příznivec slovácké barevnosti. Doprovod mu dělalo banderium slováckých šohajů a veselý spolek malířský, ve kterém nechyběl ani Kalvoda. Malíř se na Slovácko vrátil později už jako známý umělec, pracoval také ve Chřibech.

V letech 1903-1906 jeho malířská škola navštívila Radějov. Z tohoto období je uváděno několik kreseb „Z Radějova“, „Slovácká dědina“ a především větší obraz „Pohled k Sv. Antonínku“. Mezi místy, kam vodil Kalvoda své žáky, nacházíme i další městečka a obce na Slovácku. Maloval s nimi v okolí Břeclavi, Hodonína, Strážnice (Hroznová Lhota, Kněždub) či na Horňácku v okolí Velké nad Veličkou. Příčinou byl Kalvodův umělecký vztah k malířskému druhu, Jožovi Úprkovi. Umělci objevovali krásu kraje pod Javořinou, rázovitost jeho lidu, barevnost kroje a podmanivost písní, tance a svérázného projevu hudebního.

Po neshodách v pražském Klubu přátel umění založili v roce 1907 moravští umělci Sdružení výtvarných umělců moravských se sídlem v Hodoníně. Kalvoda v něm byl činný, publikoval a polemizoval s novou generací umělců vlny symbolismu a kubismu. V té době byl už uznávaným umělcem. Malířská škola prosperovala, obrazy se prodávaly. Mistr tak mohl v roce 1920 koupit malý zámeček Běhařov u Klatov a pustit se do nákladných oprav. Na Moravu ale nezapomínal, často se vracel a tvořil na

Alois Kalvoda

Břeclavsku i v Rohatci. Po dokončení oprav do Běhařova přestěhoval i svou malířskou školu.

Poprvé se Kalvoda oženil v roce 1905. Manželství však zůstalo bezdětné, manželé se odcizili a svazek byl rozveden. Svoji druhou, o 33 let mladší ženu našel v Běhařově a v roce 1933 se oženil podruhé. Pro churavějšího Kalvodu následovalo radostné období korunované zjištěním, že jeho mladičká choť očekává vytoženého potomka. Od jara 1934 pocítoval malíř narůstající deprese, zdravotní stav se zhoršoval a 25. června 1934 Alois Kalvoda zemřel.

Malířské sympozium „Radějovské vrchy“

S odstupem jednoho století si občané dnešního Radějova uvědomili historické souvislosti působení Kalvodovy malířské krajinářské školy ve své obci. Snaha navázat na tuto tradici vyústila v uspořádání drobné výstavy ze sbírek Galerie výtvarného umění v Hodoníně. Na několika dílech byly připomenuty základní osobnosti spo-

Zima

jené s uměleckým kvasem počátku 20. století v tomto kraji. Akce byla předzvěstí dvoutýdenního letního malířského sympozia „Radějovské vrchy“, které proběhlo v druhé půli července 2005.

Hana Poková
s použitím materiálů Josefa Fantury (GVU Hodonín)
a radějovského sympozia

Přátelství nezná hranice

Když se v létě 1999 referendem rozhodlo, že se Rokytnice a místní část Kochavec (celkem 595 obyvatel) odtrhnou od Slavičína, neměli jsme představu o tom, co nám budoucnost přinese. V každém případě probíhá v obci Rokytnice, znovuobnovené od 1. ledna 2000, řada zajímavých aktivit.

Mým hlavním cílem jako starostky obce bylo dosáhnout mezi našimi občany větší sounáležitosti, protože se za dvacet let spojení se Slavičínem vytratila. Všichni nás upozorňovali, že máme nevýhodu, že se nacházíme v pohraničí. Chtěla jsem z nevýhody udělat výhodu, i když jsem zpočátku ještě nevěděla jak.

Přes hranici

Česko-slovenská hranice se nachází asi 1,5 km od posledního obydlí na Kochavci. Ještě mám v živé paměti Cyrilometodějské pouti, kterých se zúčastňovalo mnoho návštěvníků ze sousední slovenské Trnávky, ta je součástí Horné Súče. Rozdělení

schránky na návštěvní deník. To bylo výsledkem společné práce turistů a občanů z Rokytnice a Horné Súče.

Pravidelná setkání

V souvislosti se vznikem tohoto místa setkávání vznikla myšlenka potkávat se tady se sousedy z druhé strany hranice častěji. Od myšlenky nebylo daleko k realizaci. Bývalý místostarosta Rokytnice má manželku z Horné Súče, a tak při rodinné návštěvě na Slovensku domluvil setkání s tamními představiteli.

V sobotu 30. září 2000 se setkala na státní hranici ca 80 účastníků z Rokytnice, Kochavce, Horné Súče a Šanova. Bylo to setkání neformální a ofukávací a na závěr bylo prohlášeno za „nulté.“ Ne celý rok poté se v sobotu 25. srpna 2001 konal oficiální 1. ročník tohoto mezinárodního setkání, kterého se zúčastnilo již ke třem stovkám návštěvníků i ze širšího okolí. Druhý ročník v roce 2002 byl dvoudenní a navštívilo ho dokonce na šest set zájemců. Díky evropským financím z CBC Phare bylo toto setkání na profesionálnější úrovni. Soubor Chabovienka z Horné Súče hrál do tance, v neděli pak pokračoval v Rokytnici.

Od tohoto roku se rozrůstala i další přeshraniční spolupráce. Na Kochavci začala úprava bývalé školy na penzion s turistickým využitím. V roce 2003 vzniklo přátelství základní školy v Rokytnici se slovenskou ZŠ Trnávka, které v tomtéž roce vyústilo v pěší túru z Rokytnice na Slovensko a Mikulášskou nadílku v Rokytnici.

Bratislavská smlouva

Na počátku roku 2004 byla v Bratislavě podepsána smlouva mezi ČR a SR o úpravě režimu a spolupráci na společných státních hranicích. Důsledkem smlouvy bylo vyčlenění 72 míst určených pro přechod státní hranice a ratifikace smlouvy by ohrozila naše česko-slovenská setkávání na zelené hranici. Také by tak ztratila smysl rekonstrukce penzionu na Kochavci. Proto se 15. března 2004 na náš popud u nás sešli zástupci obcí přihraničního mikroregionu Bojkovsko a v „Rokytnské výzvě“ jsme společně vyjádřili zásadní nesouhlas s připravovanou

změnou režimu na státní hranici. Tato výzva byla již 17. března předána všem senátorům, kteří měli smlouvu ratifikovat, což přispělo k tomu, že Senát návrh smlouvy vrátil k projednání ve výboru. Výzvu dostali i další vlivní politici a zástupci Euroregionu Bílé - Biele Karpaty. Postupně Výzvu podpořili i další starostové mikroregionu Jižní Valašsko a Uherskobrodsko.

Koncem dubna 2004 byl ustaven petiční výbor a vznikla Petice proti připravovaným změnám na česko-slovenské hranici. S připojenými téměř 2600 podpisy putovala do Poslanecké sněmovny ČR, kde byla 29. června ratifikace smlouvy odročena. Smlouva dodnes nebyla ratifikována a podle posledních informací už ani nebude, poněvadž v roce 2007 bychom měli vstoupit do Schengenu.

Interreg

V loňském roce byl obcím Rokytnice a Horné Súče schválen projekt My u vás, Vy u nás - Přátelství nezná hranice v rámci Fondu mikroprojektů programu Interreg. Tento projekt umožnil rozšíření společných akcí, z nichž první byl již 5. ročník setkání na Peňažné, kde přímo na státní hranici byla podepsána smlouva o partnerství mezi oběma obcemi. Při tom zazněly obě státní hymny a v očích mnoha návštěvníků bylo možné spatřit slzy dojetí.

Dále se v Rokytnici uskutečnil koncert cimbálové muziky Hradišťan, na kterém rozhodně nemohli chybět přátelé z Horné Súče, v září odjela výprava od nás do Horné Súče na pravé krojované „dožinky“. Probíhaly společné návštěvy regionálních divadel, uskutečnilo se Setkání s důchodci. Akce jsou zdokumentovány na našich webových stránkách (www.rokytnice.org).

Koronováním našeho snažení bylo udělení Čestného diplomu za kulturně společenské aktivity a přeshraniční spolupráci v loňském krajském kole soutěže Vesnice roku. Nesmíme však zapomenout na zásluhy těch, bez kterých by se tyto akce neuskutečnily. Jsou to RNDr. Radovan Kunc z Uherského Hradiště, který nás ve správnou dobu informoval o hrozbě uzavření česko-slovenské hranice a současný hejtman Zlínského kraje pan Libor Lukáš, který se zasloužil velkou měrou o to, že česko-slovenská hranice pro nás zůstala otevřená. Ostatně poděkování patří všem, kteří jakkoli přispěli k odvrácení hrozby uzavření česko-slovenské hranice.

Jana Juřenčáková
Rokytnice

Skupinové foto na Peňažné

republiky vedlo k tomu, že podobných návštěv začalo ubývat. Přes zelenou hranici to máme z Kochavce do Trnávky něco ke 3 km, po silnici přes přechod je to kolem 50 km.

Od 70. let se v okolí naší obce začalo intenzivně „běžkovat“ a nejvyužívanější trasou se stala právě státní hranice, po které vede turistická i cykloturistická trasa. Častým cílem běžkařů bývaly osady na druhé straně hranice. V souvislosti s těmito návštěvami vzniklo v r. 1999 první posezení v lese nad loukou Peňažná, včetně

Žitková, Žitková...

Do mého rajónu, který jsem měla jako porodní babka na starosti, patřila i Žitková. Ani si nedovedete představit, jak to tam tehdy, v polovině 20. století, vypadalo. Prašná silnice vedla jen k hospodě a k obecnímu úřadu. Dál, k roztroušeným chalupám, jen polní cesty a k některým jenom chodníky.

Chalupy byly většinou velice bídné. U některých ani chlévy nebyly a v zimě se dobytek i slepice schovávaly dovnitř, do chalupy. A pravidlem bylo, čím bídnější chalupa, tím víc dětí kolem ní. No a další pravidlo je i v písničce: „Na Žitkovéj v každém domku, pálija tam kořalenku...“ Chlapi pracovali v bzovském lomu nebo jezdili do bojkovské zbrojovky. Ženské díly na kamenných políčkách a staraly se o svá stádečka dětí. Děcka to měla do školy daleko, i několik hodin pěšky. Je to horský kraj. Krásně tam je, ale ta krása je krutá.

Když pro mne některý chlap ze Žitkové přišel, že jeho žena rodí, v rychlosti jsem vzala kufřík se svými instrumenty, sešla na kolo a jela. Jenom k hospodě u Rafína to bylo z Bojkovic 11 km. A stále do kopce. Od hospody ještě další kilometry k chalupě, kdy byla rodička. V zimě, když se na kole nedalo jet, nebo když jsem věděla, že to spěchá, volala jsem taxikáře Kasana nebo Roberta Koželuhu. Konečně, když jsem dorazila k rodičce, tak moje práce začala tím, že jsem ze světnice vyhnala všechnu drůbež a domácí zvířata. Potom malé děcka. Starším jsem poručila, aby převařili veliký hrnc vodu. No a dál už to bylo vždycky stejné a přece pokaždé jiné. Tak jak lidé jsou všichni stejní a přece každý jiný, tak i jejich narození je stejné a přece u každého jiné.

Málokterý chlap se mnou přišel až ke své rodičí ženě. Většinou zůstávali v hospodě u Rafína. Tam už dopředu zapíjeli svoje, bůhví už kolikáté, otcovství. Když jsme odrodily a já udělala všechno, co bylo potřeba, čekala mne cesta domů. Pokud jsem s sebou měla kolo, tak to bylo snadné - domů to bylo z kopce. Když jsem ale přijela taxikem, tak jsem musela šlapat domů pěšky. A mockrátiv noci. Koupat novorozence a ošetřovat šestinedělky jsem jezdila

autobusem. Ten jezdil také až k hospodě. Dál, do těch kopaničářských chaloupek, jsem šlapala už zase pěšky.

Na některé příhody nikdy nezapomenu. Třeba na jeden velice komplikovaný porod koncem pánevním. Viděla jsem, že je to na císařský řez. Poslala jsem nejstaršího z dětí, asi patnáctiletého kluka, do hospody, aby řekl tatovi, že maminka musí do porodnice, a aby od Rafína zavolali do Brodu pro sanitku. Ozvy už byly nepravidelné, začínaly slábnout. Rodička byla vyčerpaná, jenom sípala. Toto byl její pátý porod. Nikdy žádné komplikace nebyly. A teď toto. Měla jsem strach o to dítě, ale i o ni. Hodiny se vleky a sanitka nikde. Bylo to v listopadu, venku se stmívalo a začal poletovat sníh. S obavami jsem se dívala, jak mokré vločky sněhu pokrývají trávu na cestě. Konečně, snad po dvou hodinách, přiběhl ten chlapec. A že sanitka tam nemůže zjet, že by se nahoru k silnici nevyhrabala. Ptám se kluka:

„Kde máš tatu?“

„Tatko leží v hospodě na stole a hovorí, čo si tie baby vymýšľajú, dzecka sa rodíja vždy doma.“

„Máte tragač?“

„Máme.“

Na tragač jsme dali polštář a deku, na to položili rodičí maminku. Chlapec uvázal tráček za grófký tragače a zapřáhl se do něj. Já jsem zvedla rukojeti tragače a už jsme jeli. Proti kopci, po sněhem obalené kluzké trávě. Mokry sníh nám zalepoval oči. Už byla tma. Bylo štěstí, že chlapec znal cestu zpaměti. Mockrát jsme zavravorali, ale naštěstí nespádli. Nakonec jsme dorazili k sanitce, šofér nám pomohl rodičku naložit. Chlapci jsem poděkovala i za jeho maminku. Snad z něj nevyroste takové hovadí, jak je jeho otec. A vyrazili jsme do hradišské nemocnice. Nakonec to dobře dopadlo, narodilo se jim děvčátko.

Pro takové případy jsem velice přivítala, když v 60. letech vyšlo nařízení, že se všechny porody musí odbyvat v nemocnicích. Nikdo nikdy neví, co se může při porodu přihodit a nemocnice jsou na nenadálé příhody lépe vybavené než domácnosti.

Některé příhody byly tak trochu tragikomické.

Jednou jsem přišla koupat novorozeňátko do chalupy, kde měli staršího asi pětiletého klučínu. Hledím na něj, vprostřed vlasů vystřihnutá pleška. Ptám se jeho matky, co to je, kdo mu to vystřihl?

„Súseda. Přestala jí kráva dójit, tož šla za bohyňú a tá jí řekla, že kráva je užknutá naším Jankem. A eště jí poradila, že proti tom užknutí mosí chlév vykuřít jeho vlasama.“

„Vy tomu věříte?“

„No, já né, ale súseda ano.“

„A tá kráva jí už dójí?“

„Kráva né, ale koza dvakrát tolik!“

Dovčička nikdo neví, kde byla chyba. Spíetľa se bohyňa? Nebo si ta koza víc šňupla toho smradu?

Jindy jsem zase přišla do chalupy a matka 10 dětí sedí u stolu a před sebou má z chlebové střídky uhněteného pajduláka. A jak do něj píchá jehly, tak do něj píchá jehly. Nejvíce do rozkroku. Ptám se jí, co to dělá. Ona se ke mně otočí, oči se jí divně lesknou a povídá:

„To je můj starý. A já doňho pichám, aby už nerobil dzeci.“

„Jak jste na to přišla?“

„Bohyňa mi poradzila.“

Nech bylo, jak bylo, jedenácté už se nenarodilo. Holt, antikoncepce podle žitkovské bohyně asi fungovala.

Někdy šlo také trochu o život. V jedné chalupě plné dětí jsem viděla velkou bídu. Děcka otrhané, podvyživené. Jejich matka sedí na kost, vyhublá čtyřicetiletá stařena. Ptám se jí, jestli její chlap nepracuje, nebo proč jsou na tom tak zle.

„Pracuje, ve skale pracuje, aj dost zarobí, ale všetko prepíje.“

„Vždyť vám musí aspoň přídavky na děcka dávat.“

„Nedává, všetko prepíje. A keď dojde naslopaný, eště nás všetkých zbije a kričí, že nás zabije.“

Tak jsem napsala na sociální péči do Brodu. Ti zařídili, že aspoň přídavky na děti dostávala ta paní přímo do ruky. Ale ten rabiák si to nechtěl nechat líbit. A že jsem jej okradla a že mě zabije. Ne že bych se nebála, ale Pán Bůh mne obdařil takovou vyřídilkou, že jsem ho tak zprdla, že šel domů jak spráskaný pes. A snad prý začal, sem tam, dávat i ženě peníze.

(podle vyprávění matky, porodní asistentky Julie Vašinové)

Petr Vašina
Bojkovice

[Převzato ze zpravodaje Naše Bojkovsko]

Právní ochrana pro Karpaty

Bílé Karpaty jsou jen malou součástí celého karpatského oblouku, který zasahuje do dalších šesti zemí (Polsko, Ukrajina, Maďarsko, Rumunsko, Srbsko a Černá Hora). Karpatské pohoří má nesmírně bohatý a rozmanitý přírodní 'kapitál', který čelí mnoha hrozbám. Dne 4. ledna však vstoupila v platnost tzv. Karpatská úmluva, která má za úkol chránit přírodní bohatství, jedinečnou krajinu a kulturní dědictví.

Ve srovnání s dalšími pohořími, i s Alpami, mají Karpaty v Evropě největší rozlohu původních nedotčených lesů, která je útočištěm medvěda hnědého, vlka, bizona, rysa, několika druhů orlů, ale také 200 unikátních druhů rostlin, které se jinde na světě nevyskytují. Najdeme tam jedny z nejčistších vodních toků a zásobáren pitné vody, má však i jedinečné kulturní bohatství. Tyto hodnoty jsou však ohroženy chudobou, černými výstavbami, nadměrnou těžbou surovin, znečištěním, odlesňováním a nadměrným lovem.

Klíčovou roli při přípravě Úmluvy sehrál Program OSN pro ochranu životního prostředí (UNEP), organizace však nechce naše přírodní prostředí chránit proti jakémukoliv rozvoji. „Tato právně zavazující smlouva je míněna jako prostředek k vytvoření rovnováhy mezi ekonomickými potřebami lidí a nutností chránit životní prostředí,“ jak v lednu řekl výkonný ředitel UNEP Klaus Töpfer po podepsání úmluvy Maďarskem. Úmluva předkládá pouze nejdůležitější zásady k ochraně Karpat, jejichž konkrétní podobu najdete v rámečku.

Velkou roli při vzniku konvence sehrály i nevládní organizace. Pod vedením Světového fondu na ochranu přírody (WWF) vznikla Iniciativa pro Karpatský region. Toto ojedinělé mezinárodní partnerství sdružuje více než 50 nevládních neziskových organizací z karpatských zemí.

Jan W. Jongepier

Karpatská úmluva

Právní závaznost úmluvy by nyní měla výrazným způsobem podpořit tyto snahy:

- 1) Ochránit biologickou a krajinnou diverzitu a využívat je trvale udržitelným způsobem. Plánovaná Karpatská síť chráněných území (CNPA) napomůže obnově poškozených přírodních stanovišť a znovu spojí ta stanoviště, které jsou v dnes roztržité, aby tak umožnila pohyb a migraci druhů.
- 2) Koordinovat územní plánování v hraničních oblastech uvnitř karpatského regionu. Karpaty tvoří jeden ucelený přirozený region, vlády by se proto měly snažit o koordinaci národních strategií v dopravě a energetice a zabránit tak přeshraničnímu znečištění.
- 3) Zajistit „integrovaný“ management vodních zdrojů a říčních koryt. Všechny oblasti vodního hospodářství, od znečištění, hygienických opatření, kanalizace, až po protipovodňová opatření a ochranu mokřadů, spolu navzájem souvisejí a je nutno je řešit souběžně.
- 4) Propagovat trvale udržitelné zemědělství a lesnictví. Zájmy životního prostředí musí být zohledňovány ve všech opatřeních přijímaných v oblasti zemědělství a půdního hospodářství. Je nezbytné přihlížet ke všem funkcím, které lesy plní a tyto různorodé funkce zachovat.
- 5) Vytvořit a rozvinout trvale udržitelnou dopravu a infrastrukturu. Citlivé, biologicky bohaté oblasti, které slouží jako migrační cesty nebo mají zvláštní význam pro cestovní ruch, by neměly být poškozeny dopravním systémem a výstavbou.
- 6) Vytvořit trvale udržitelný cestovní ruch. Propagace takového cestovního ruchu a rekreačních zařízení, které by na jedné straně odpovědným způsobem přistupovaly k zachování a ochraně krajiny, a na straně druhé přinášely užitek místním komunitám. Takové řešení může být přijatelné jak pro obyvatele, tak pro přírodu.
- 7) Podporovat a rozvíjet průmysl a energii, které by nepoškozovaly životní prostředí. Nepříznivý dopad rozvoje a výstavby může být minimalizován použitím čistších výrobních technologií, rychlejších řešení průmyslových havárií a přísnějším dohledem nad důlními a těžebními pracemi.
- 8) Chránit kulturní dědictví a tradiční znalosti. K zachování, podpoře a dalšímu rozvoji místních produktů a řemesel, tradiční architektury, místních plemen dobytka a trvale udržitelnému využití divoce rostoucích rostlinných druhů, je mnohdy třeba vyvinout zvláštní úsilí.
- 9) Zhodnotit a dále monitorovat životní prostředí. Klíčové aktivity zahrnují výzkum, hodnocení dopadu na životní prostředí a zjišťování jak přirozených, tak člověkem způsobených environmentálních rizik prostřednictvím systémů včasného varování.
- 10) Šířit osvětu a vzdělávat obyvatele. Ochrana Karpat vyžaduje aktivní účast veřejnosti v rozhodovacím procesu a zlepšení veřejného přístupu k informacím.

Folklorista, etnograf, cyklista - takto můžeme vystihně a v krátkosti charakterizovat aktivity autora povídek, které Vám již ve své druhé knize nabízí.

Asi jen stěží poznáte, ve které z výše uvedených profesí se Pavel Popelka právě nachází a upřímně řečeno, mám podezření, že to neví ani vědět nechce on sám. Vše, co se odehrává v jeho přítomnosti nejprve pečlivě zaznamenává v podobě krátkých poznámek, doplňuje je později vlastním komentářem s častým odkazem na podobné situace, které se odehrály již kdysi v minulosti, a to vše přetváří do dějové barvitých příběhů. Dostáváme se tak s ním do míst, která bychom asi jinak nenavštívili, seznámíme se s postavami a postavičkami, které bychom - k naší škodě - nikdy nepotkali. To platí především o kolektivu - řečeno s Karlem Poláčkem - „hochů, co spolu jezdí“, kde je často až k neuvěření, co všechno ještě může někdo v dnešní době na svých cestách nejen prožít, ale také okolnímu světu

nabídnout. Že pak dochází díky velice svéráznému a společensky pravděpodobně ne úplně dokonalému přístupu všech zúčastněných k vypjatým situacím, překvapivým momentům a nečekaným zvrátům je logickým vyústěním zdánlivě všedních, obyčejných a nezajímavých momentů. Je to poesie všedního dne v praxi.

Čteliům klasických povídek z pera našich obrozenců se může zdát, že v přímé řeči hlavních hrdinů to občas, možná že někdy i častěji, zajiskří a že užitéj výraz neodpovídá právě slovníku klášterní školy. Přiznejme si ale, že jen těžko bychom hledali při komentování bezprostředních zážitků a osudových setkání trefnější a dokonalejší slovní zkratku - ono by to asi na Slovácku ani

jinak nešlo. Autor upřímně v úvodu své knihy ostatně uvádí, že „hrdinové této knihy nemohou odpovídat prototypu moderních mladých mužů.“

Životním cílem lidí pohybujících se ve společnosti Pavla Popelky není zcela určitě účast v některém z pokleslých zábavných pořadů našich televizních stanic. Jeho hrdinové si vystačí sami mezi sebou a někdy překvapivě životní situace, do kterých se dostávají na své cestě životem, za uměním a při „cyklopuďových“ výpravách, umí díky své přirozenosti a laskavému přístupu k životu vyřešit a využít beze zbytku. A ještě se u toho sami výborně baví.

Stejně jako čtenář. Stejně jako já.

František Šalé
Boskovice

Úvodem

Milá čtenářko, milý čtenáři, prosím uvědomte si, že tato kniha je produktem mužského egoismu a šovinismu a proto, jak už ostatně vystihla jedna z našich kamarádek, hrdinové této knihy nemohou odpovídat prototypu moderních mladých mužů.

Ale, bohužel či bohudík, nám už se nechce měnit a chceme prožívat svět tak, jak jej prožíváme a tudíž, nesympatizujete-li s námi, raději tuto knihu nečtěte, anebo si ji přečtěte, abyste se seznámení s námi mohli vystříhat.

Připomínám ještě, že ani tentokrát vám nemohu zaručit pravdivost všech příběhů, které ličím, protože, i kdyby se staly, stejně jsem je viděl po svém. A tak na případné rozepře vzešlé z příběhů této knihy odkazují jedním památným výrokiem: „Když ať něco bude, to je dycky“.

Pavel Popelka

Svět očima skutečnosti a fantazie

„To jsem já“ - 3. místo kategorie MŠ
Kateřina Vybíralová, 6 let,
MŠ Kroměříž, ul. Štítného

„Koník“ - 3. místo kategorie ZUŠ
6-9 let
Martin Kubečka, 7 let, ZUŠ Trenčín

Mulčovanie trávnych porastov

V súvislosti s našim vstupom do EÚ sa začali diať podstatné zmeny aj v poľnohospodárstve. Na jednej strane sa zvyšujú dotácie, na druhej strane zároveň došlo k sprísneniu predpisov a noriem.

Oproti minulým rokom sa výrazne sprísňujú aj kontroly hospodárenia jednotlivých poberateľov dotácií. Dnes už subjekt podnikajúci v poľnohospodárstve nemôže ignorovať údržbu plochy na ktorú čerpá dotáciu, ako

nu je potrebné k udeleniu dotácie použiť niektorý z troch spôsobov údržby krajiny: Trávne porasty sa pokosia, pričom sa prvá kosba uskutoční najneskôr do 15. júla. Pokosená hmota sa musí z parcel následne odstrániť. Alebo sa trávne porasty začnú spásaf najneskôr do konca mája, pričom sa najneskôr do konca júla musia z plôch odstrániť húževnaté buriny (napr. pichliače, bodliaky, žihľavy, štiavy a iné). Posledná možnosť je lúky zmulčovať - najneskôr do 15. septembra, pričom sa hmota rovnomerne rozprestrie po ploche a maximálna dĺžka rezanky nepresiahne 150 mm.

Podľa tohoto pokynu je možné aj celú výmeru poľnohospodárskeho podniku len pomulčovať, čo sa javí pre podnik, ktorý nechová hovädzí dobytok alebo ovce, prípadne nemá slušný dopyt na seno, mimoriadne výhodné. Stačí jeden mechanizmus a jeden prejazd a dotácia sa môže čerpať. Pri bežnom hospodárení kosením je potrebné pokosiť, rozhádzať riadky, znovu riadky zhmúť, balikovať a odviezť, všetko len za priaznivého počasia. To znamená aj štyri-päťkrát prejsť po lúke tam, kde pri mulčovaní stačí len raz. Získané seno nie je tak ekonomicky zaujímavé, aby tieto nadbytočné prejazdy zaplatilo. Zdá sa, že je ho na trhu prebytok. A tak neustále pribúda plôch, ktoré sú len pomulčované alebo dokonca len pokosené na riadkoch a nechané tak. Z diaľky vyzerajú plochy „upratané“...

Pohľad ochrany prírody

Z pohľadu ochrany prírody nie je však pravidelné mulčovanie vhodné. Jednak odčerpáva z koláča dotácií, ktoré by mohli byť využité na podporu kosenia a pastvy - spôsoby, ktoré stáročiami umožnili existenciu veľkého druhového bohatstva lúčnych a pasienkových lokalít. Okrem toho pri mulčovaní dochádza k ničeniu vzácných druhov. V dôsledku hromadenia biomasy dochádza k celkovej eutrofizácii, pôvodné mnoh druhové spoločenstvá sú časom nahradené ruderalnými, nitrofilnými, málo druhovými porastmi s dominanciou štiavov, žihľavy, expanzívneho smľu. V týchto podmienkach ustupuje celé spektrum tzv. oligo-

trofných (na živiny nenáročných) druhov (napríklad orchideje) a živné rastliny vzácných druhov hmyzu (materina dúška, krvavec...). Druhové zloženie je tiež ovplyvnené vyležovaním biomasy, dochádza k vyplavovaniu dusíka do podzemných vôd práve tak, ako by plocha bola intenzívne hnojená dusíkatými hnojivami.

Zároveň veľkoplošné zmulčovanie krovitých zárastov predstavuje aj rozdrtenie a rozhádzanie biomasy. Ak sa deje vo vegetačnej sezóne, dochádza k veľkoplošnému ničeniu hniezd vtákov, zničeniu veľkého množstva lariev a kukiel a z veľkej časti aj imág fytofilného hmyzu, medzi ktorým je veľké množstvo druhov chránených a vzácných.

Je veľmi otázná efektívnosť mulčovania plôch už silne zarastených smľom a území silne poznačených náletom krovia, obzvlášť s porastmi trnky a vrb. Tieto plochy sa uvedenou technológiou nikdy nevylepší smerom k úžitkovej lúke, dôjde len k vytvoreniu hustého koberca smľových výbežkov a „bonsajovitého“ krovia a takéto plochy ani náhodou nemôžu slúžiť ako rezerva pôdy pre poľnohospodárov pre prípad, že by sa po ich produktoch zvýšil dopyt. Udržiavanie takýchto plôch v nelesnom stave je len plytvaním energie, a preto by malo byť ekologicky a ekonomicky výhodnejšie nechať ich prirodzenej sukcesii - postupnému prechodu cez kroviny k lesu. Umelé zalesňovanie takýchto plôch obvyklým spôsobom je veľmi náročné práve pre nutnosť dlhodobého a mnohonásobného vyžíňania, ale je možné a navyiac podporované ďalšími dotáciami. Každopádne by takéto plochy, ani mimo chránených území, nemali byť mulčované v letných mesiacoch, pretože sú obľúbeným hniezdiskom viacerých chránených druhov vtákov.

Zimné premulčovanie

Pre ochranárov je však prijateľné jednorazové (zimné) vyčistenie od krovia - premulčovanie niektorých typov xerotermných lokalít. Týmto spôsobom sa napríklad na Hájnici v ústí Bošáckej doliny podarilo oddialiť zánik opustených pasienkov s výskytom mnohotisícových populácií vstavača trojzubého, hlaváčka a ďalších druhov

Jednorazovým zmulčovaním je možné zvrátiť zarastanie cenných lúk a pasienkov, ako pravidelný spôsob údržby je však mulčovanie nevhodné.

tomu bývalo ešte donedávna. Kontrolóri majú k dispozícii zameriavacie prístroje a letecké snímky, takže nie je problém dozrieť, aby dotácia bola priznaná len na skutočne obrábanú (verifikovanú) plochu.

V dôsledku sprísnených kontrol začali poľnohospodári naozaj poctivo hospodáriť na celej svojej evidovanej výmere trvalých trávnych porastov (TTP). Lokality zarastené náletovými drevinami vyčistili a začali kosiť, aj keď často nie pre potreby oklieštenej živočíšnej výroby, ale len pre poberanie dotácií.

Mulčovanie

Tu sa začína konflikt záujmov ochrany prírody a poľnohospodárov. Podľa prislúšného metodického poky-

orchideí a so stovkami druhů vzácného teplomilného hmyzu. Jednorázové vyčistění náletu na jinak ešte zachovalých plochách je prijateľné v prípadoch, keď plocha ešte nie je

Dnešní díl je věnován hlavní nosné dřevině Bílých Karpat - buku lesnímu. Buk nemá žádné významné škůdce, proto se tentokrát zaměříme na pěstování buku obecně.

Buk je dřevina velice variabilní. Dokáže být dominantní dřevinou tak, jak je tomu i v Bílých Karpatech, a tato skutečnost se odráží v pojmenování lesních stupňů - např. bukový, buko-dubový nebo jedlobukový. Může také vytvořit hodnotnou směs s jinými druhy dřevin (např. z hospodářského hlediska s modřínem či dubem). Nebo se samotářské stromy jen tak „potulují“ po lesích. Stačí přiměs kolem 20% buku, aby se v lese výrazně zlepšily půdní vlastnosti, zvýšila pestrost bylinného patra a odolnost celého lesa proti extrémním vlivům prostředí.

V oblasti kolem Sidonie se nachází nejkrásnější bučiny obdivované jak odbornými akademiky či ochránci přírody a lesníky, tak i náhodnými turisty a místními lidmi. Mezi další neméně významné lokality patří vedle Vlárského průsmyku také masiv Velké Javořiny, porosty buku s dubem na jihozápadě od Kuželova k Radějovu a porosty buku s jedlí na severovýchodě nedaleko Valašských Klobouků.

Pěstování buku

Buk je dřevina polostinná, proto je při obnově bukových porostů možné odtěžením jednotlivých vzrostlých stromů vytvořit vhodné podmínky pro vyklíčení bukvic. Takovému postupu se říká „seč cionná“ a je jedním z možných způsobů přirozené obnovy. Nový porost vzniká pod ochranou - cionou - mateřského porostu, a tím jsou zaručeny optimální podmínky pro nasemenění, užití a odrůstání semenáčků. Dalším těžebním zásahem je už možné plně mateřský porost smýtit (nejlépe na sněhu). Může se ovšem zvolit i varianta dalšího prosvětlení starého porostu. Obava z poškození nově vzniklého lesa

sukcesíou zdegradovaná a zásah umožní následné dlhodobé obhospodarovanie pozemkov tradičným spôsobom - kosením a pastvou. Keďže podľa Zákona o ochrane prírody je všetko krovie v CHKO chránené ako dreviny, rastúce mimo les, je na tieto plošné výrubu potrebné zaobstaraf súhlas obce. Ak sa starosta necíti dostatočne odborne kompetentný takýto súhlas vystavif, môže prípad konzultovať so Správou CHKO.

ZPRÁVY ZE SPRÁVY

Na záver snáď treba zdôrazníť, že dotačná politika v tejto oblasti sa diametrálne líši na oboch stranách hranice. Slováci - verejnosť i ochránari - môžu len závidieť prostriedky, ktoré prostredníctvom Správy CHKO vynakladá český rezort životného prostredia na Program péče o krajinu.

Vladimír Mertan
Správa CHKO Biele Karpaty

Lesnické okénko

dotěžením mateřského porostu není namístě, protože přirozenou obnovou narostou statistice nových stromčků. Z hlediska estetického vzhledu lesa i z pohledu ochrany přírody (možnost hnízdění ptáků v dutinách, vývoj ohrožených druhů hmyzu jako např. tesařík alpský, roháček bukový, tesařík bukový) je vhodné v lese ponechat několik starých stromů. Při obnově lesa výsadbou sazenic je nezbytné dodržet minimální počet 10 000 ks sazenic na jeden hektar, výsadbu oplotit, případně dělat nátěry proti okusu zvěří.

Při dalším pěstování buku je velice důležité ponechat podúrovňové stromy (podúrovni jsou označovány stromy, které jsou zastíněné vyššími jedinci) a odstraňovat stromy jinak nekvalitní a netvárné. Podúroveň zlepšuje mikroklima porostu, podporuje přirozené odvětvování kmenů, chrání mladé stromky a vytváří estetičtější dojem lesa. Při výchovném zásahu v listnatém lese musí vlastník či hospodář lesa dbát na udržení poměrně hustého porostu, pokud chce vypěstovat kvalitní les.

Les je dnes vnímán jako celek a hodnota dřeva je

v pozadí za funkcemi přírodními. Bukové i smíšené lesy jsou nositeli celé řady funkcí - klimatické, vodohospodářské, půdoochranné, podporují biodiverzitu, mají funkci rekreační, posilují ekologickou stabilitu a produkují kvalitní dřevo. Původní bělokarpatské bukové lesy již mnohokrát ukázaly svou vitalitu. Při zachování lesnických a ochranných zásad mají své nezastupitelné místo v neustále se měnící přírodě.

Martin Hromádka
Správa CHKO Bílé Karpaty

Jarní mladší bukový porost

Dům č.p. 52 v Tasově

V minulém čísle jsme zakončili sérii seznámení s památnými stromy. Nový cyklus - Památné stavby - by chtěl přiblížit historii (i historky) významných nebo památkově chráněných staveb, protože kulturní bohatství je vedle toho přírodního nedílnou součástí krajiny CHKO Bílé Karpaty.

Na začátek jsme vybrali památkově chráněný dům v Tasově. Zaujalo nás totiž, že bylo započato s jeho rekonstrukcí.

střechu krytou střešními taškami bobrovkami cihlově červené barvy.

Hlavní průčelí odráží vnitřní prostorové členění. Na levé straně je malinké okénko do komory. Vstup do domu zdůrazňuje žudro s půlkruhovými pilíři a půleliptickým záklenkem, pokrytým ornamentální malbou Roziny Frolkové. Dále následují dvě okna do světnice a vrata průjezdu do dvora. Uliční fasáda je opatřena hladkou omítkou se stylizovanými plochými pilastry. Členění průčelí je zdůrazněno jemným

houslistou, avšak ke konci života už žil sám a o svůj dům příliš nedbal. Díky absenci jakýchkoliv úprav se nám sice zachovalo stavení v původní, téměř nenarušené podobě, ale chybějící opravy se projeví na technickém stavu domu. Místně proslulý hudebník sice řadu let před smrtí svůj dům nevlástil, pouze užíval, přesto mohly začít naléhavé opravy až po jeho smrti.

V současné době probíhají v prostoru obytného křídla stavební práce, které byly započaty na sklonku léta 2005. Poškozený krov byl odstraněn a nahrazen novým z přitesaných trámů. Staré střešní tašky byly nahrazeny novými, samozřejmě dle původní barvy i typu. Zpočátku bylo plánováno vyměnit pouze třetinu špatných bobrovek, ale po zjištění jejich stavu bylo nutné nahradit všechny. Teď ještě zbývá na jaře omazat prostor okolo komína, štítové zdi a hřebenače. Dále bylo provedeno statické zajištění vnějších stěn z nepálených cihel. Tyto práce bývají u domů v souvislé řadové zástavbě oříškem, protože hodně záleží také na spolupráci a dobré vůli sousedů. Přes nemalé problémy je záměrem vlastníka pokračovat v opravách především stropních konstrukcí, oken, dveří, vrat a podlah.

Ještě není rozhodnuto, jaké využití bude opravený dům mít. Uvažuje se o výstavě místních výšivek. Protože majitelem je soukromá osoba s minimálními finančními možnostmi, bude s nadšením přijata jakákoliv pomoc při opravách nebo následném využití tohoto jedinečného domu. Za práce, které byly doposud provedeny, je nutno poděkovat zejména panu Pavlicovi z Hroznové Lhoty. Největší díky a přání pevných nervů při opravách však vyslovují paní Vorákové, která dnes památku vlastní.

Olga Hamšíková
Správa CHKO Bílé Karpaty

Stavení představuje jeden z nejlépe dochovaných příkladů architektonicky hodnotného obytného zemědělského domu jižní Moravy z konce 18. století. Usedlost je přízemní, okapově orientovaná do návsi. Na uliční obytný trakt navazuje dvorní hospodářské křídlo a dohromady tvoří půdorys ve tvaru L. Obytná část má tři prostory. Za vstupem najdeme průchozí síň, v jejímž koutě je oddělena černá kuchyně s půlkruhovým záklenkem nad vstupem a širokým komínem, pod nímž bývalo otevřené ohniště. Nalevo vedle síně je komora a na protilehlé straně je světnice s dřevěným stropem. Jeho jednotlivé trámy mají ornamentálně seříznuté hrany a prkna stropu jsou taktéž profilována. Vedle světnice je průjezd do dvora s kamennou štítovou zdí. Dům je vystavěn z nepálených hliněných cihel - vepřovic a má sedlovou

barevným vyznačením architektonických článků.

Uchování památky a zároveň dnešní špatný stav domu souvisí s jeho posledním obyvatel. Pan Josef Mrkva byl prý ve své době vyhlášeným

Lúčne rezervácie Myjavskej pahorkatiny

Vránci Bielych Karpát bola za čias budovania socializmu intenzívnym hospodárením a rekultiváciami asi najviac postihnutá Myjavská pahorkatina v západnej časti Bielych Karpát.

Stovky hektárov sadov, lúk a medzí nenávratne zmizli a obrovské lány ornej pôdy v svahovitom území dnes trpia silnou vodnou aj veternou eróziou. Najzničenejšia časť krajiny okolo Vrbovíc bola na slovenskej strane aj vypustená z CHKO.

V niektorých častiach územia sa však stáročia trvajúci vyvážený vzťah človeka a prírody akoby zázrakom zachoval - hospodára, gazdujúceho na lúčkach a poličkách (často „popri zamestnaní“) tradičným spôsobom, už totiž dnes možno považovať za zázrak. Najzachovalejšie komplexy orchideových lúk, sadov, pramenísk, lesíkov a medzí, útočistia vzácných druhov hmyzu i vtáctva sa zachovali nad obcami Vrbovice a Chvojnica v masíve Žalostinej.

PP Bučkova jama je so svojimi takmer 40 hektármi spomedzi nich najväčšia. Tento komplex suchých i podmáčaných lúk a lesa leží v zosuvnom území asi 3 km SZ nad Vrbovcami - v skutočnej „jame“, ktorá hlavne v zimnom období poskytuje

útočiste aj problematickým danielom. Hojný je výskyt niektorých vzácných a ohrozených bezstavovcov (motýle žltáčik zanoväfový, priadkovec trnkový a kostihojový, vzácne bystrušky, chrobáky, pavúky...). Botanickou špecialitou územia je okrem výskytu 13 druhov orchideí - stoviek vstavačov bledých, mužských... aj populácia falie cibulkonosnej, kosatca trávolistého a čokoládovo voňajúceho hadomor purpurového. Jeho ružové kvety možno pri jarnej prechádzke nájsť aj v neďalekej PP Žalostiná. O tomto území sa viac dozviete v pokračovaní, venovanom mokradiam.

PP Štefanová (5,5 ha) leží medzi osadou Štefanová a štátnou hranicou. Okrem orchideí je tu centrum výskytu vzácných motýľov - troch druhov modráčikov s pozoruhodným vývojovým cyklom, viazaným na kvitnúci krvavec lekársky a populáciu hostiteľských mravcov. Žije tu celoeurópsky ohrozený žltáčik zanoväfový, ohniváčik čiernočiary, perlovec dvojradový, či vzácne druhy blanokrídlavcov.

Vo Chvojnickom chotári, neďaleko osady Šiflovcí, leží **PP Šiflovske** (1,8 ha). Toto územie má svoje miesto aj medzi chránenými močiarimi, z lúčnych druhov tu okrem ďalších orchideí rastie vstavačovec strmolistý, vzácny hadomor purpurový, z bezstavovcov vzácne

Vítod väčší

bystrušky, motýle (perlovce, spriadač kostihojový).

V katastri Chropov v doline potoka Raková leží rovnomenná **PP Raková** (8,6 ha). V okolitej intenzívne poľnohospodársky využívannej krajine predstavuje významný ekostabilizačný prvok. Popri typických lúčnych a lemových druhov orchideí tu bol doložený výskyt kosatca trávolistého, paprade hadivky obyčajnej, falie cibulkonosnej, útočisko tu našli viacere vzácne druhy bezstavovcov, súčasťou územia je veľké liahnisko žlab a mlokov. Vo Vrboveckom katastri juhovýchodne od obce ležia posledné dve lúčne rezervácie Myjavskej časti CHKO.

Na východnom svahu Kráľice je to **PP Kožíkov vrch** (2,8 ha) s výskytom orchideí, hadomoru purpurového, hadivky obyčajnej, z vtákov tu hniezdi chrapkáč poľný a prepelica, z bezstavovcov vzácne čmele, perlovec dvojradý, ohniváčik čiernočiary. V údolí pod osadou Malejov leží malá, prevažne mokradná (0,82 ha) PP Malejov, jej suchá orchideová časť si však zasluhuje zmienku aj v tejto „lúgarskej“ časti nášho sprievodcu rezerváciami Bielych Karpát.

Sylva Mertanová

Brumovsko-bylnická cesta likvidace bioodpadu

Jedním z výrazných problémů dnešního člověka je množství komunálního odpadu, které produkují naše domácnosti. Přitom jeho významnou část - v některých oblastech až 60% - tvoří tzv. bioodpad, který snadno podléhá přirozenému rozkladu, jehož výsledkem je hnojivý substrát. Jde jen o to odpadky dobře roztřídit.

Nutnost snížit objem biologicky rozložitelné složky v komunálním odpadu je zakotvena v zákoně č. 7/2005 Sb., o odpadech, který nařizuje obcím postupně snižovat množství bioodpadu ukládaného na skládkách. V roce 2020 by toto množství nemělo přesahovat 35% hmotnosti odpadu

Podmínkou jeho používání je pouze vhodná plocha pro umístění, a kousek pozemku nebo truhlíky na oknech, kde se vzniklý kompost využije. Přitom každý zakusí sám na sobě, jaké to je potýkat se s vlastním odpadem. A to se může kladně odrazit na zodpovědnějším přístupu k problematice třídění odpadu.

S žádostí o financování projektu se brumovská radnice obrátila nejprve na krajský úřad, později na Státní fond životního prostředí. Uspěla však až v rámci operačního programu infrastruktura s podporou EU v Bruselu, kde se podařilo získat potřebné prostředky z Evropského rozvojového a dotačního fondu (ERDF). Projekt byl podán v létě

2004, konečné rozhodnutí o přiznání finanční podpory přišlo v listopadu 2004.

Prvotní zájem obyvatel města nebyl velký. Teprve bližší informace zveřejněné v místním zpravodaji a širší osvěta přímo v domácnostech zvýšila zájem místních a nakonec se ke kompostování připojilo 800 domácností. Ke zvýšenému zájmu přispěly také informace těch, kteří už někdy kompostéry používali, a byli s jejich funkcí spokojeni. Rodiny získaly kompostér do pronájmu za symbolický poplatek 120,- Kč, výměnou se zavázaly využívat ho a neodhazovat biologický odpad mezi ostatní odpadky. Po dobu pěti let zůstane kompostér majetkem obce, poté přejde do vlastnictví jednotlivých občanů. Do budoucna se plánuje průzkum spokojenosti občanů s využíváním kompostérů

Celý proces od podání projektu, osvěty mezi občany, přes sepsování smluv o pronájmu a výběrové řízení na dodavatele kompostérů, byl velmi zdoluhavý a mnohdy komplikovaný. Na podzim 2005 byly kompostéry nakonec dodány do domácností a postupně se ukáže, jestli je zvolená cesta správná a efektivní.

Marie Petrá
Hana Poková

ukládáno v roce 1995. To je úkol jistě nelehký.

Na Městském úřadě v Brumově - Bylnici se rozhodli řešit situaci už v roce 2003. Prvotní analýza ukázala, že charakter zástavby a množství produkovaného bioodpadu nabízí jako jedno z řešení možnost individuální likvidace formou kompostování přímo v jednotlivých domácnostech. Jednoduchou a efektivní pomůckou je tzv. kompostér.

Kompostování je přírodní proces, při kterém dochází k rozkladu organických odpadů na humusové látky působením mikroorganismů, vody a kyslíku. Kompostovat se mohou ovocné a zeleninové odpady, kávové a čajové zbytky, novinový papír, lepenka, papírové ručníky, mléčné produkty, posekaná tráva, listí, dřnové řezy, větvičky, třísky, piliny, hobliny, kůra, trus hospodářských zvířat, popel ze dřeva nebo skořápky z ořechů.

Kompostér je ideální pomocník při kompostování. Je vyroben z recyklovaného plastu, nádoba kompostéru nemá dno (z důvodu volného styku s půdou a přístupu pro mikroorganismy, červy a žížaly). Je opatřen víkem s otočným ventilem pro regulaci prostupu vzduchu, bočními dvířky pro vyjímání kompostu a otvory sloužícími k provzdušňování.

DNI EKOLOGICKEHO POĽNOHOSPODÁRSTVA NA SLOVENSKU

NÁJAI S SVOJIM GRAFTNÍKOM

S úspechom sa skončili historicky prvé Dni ekologického poľnohospodárstva na Slovensku. Od 23. septembra, kedy sa podujatie začalo krstom loga EKOpľnohospodárstvo za účasti ministra Simona v Bratislave, sa až do 16. októbra 2005 uskutočnilo spolu vyše 20 podujatí za spolupráce 10 organizácií a vyše 50 dobrovoľníkov v desiatich mestách, na ekofarmách, školách a v bio-obchodoch. Najobľúbenejšou biopotravinou roka v hlasovaní spotrebiteľov sa stala špaldová krupica z produkcie Ekotrendu Myjava, spol. s r.o.

Dni ekologického poľnohospodárstva sú zastrešujúcou akciou pre informačné, vzdelávacie a marketingové aktivity pre spotrebiteľov, ktoré majú spoločný cieľ: povzbudiť čo najviac ľudí, aby ochutnali biopotravinu alebo navštívili ekologickú farmu a na vlastné oči sa presvedčili o tom, ako funguje. Mottom 1. ročníka Dní EP bolo „Nájdí si svojho ekofarmára“.

Aktivity uskutočnené v rámci Dní ekologického poľnohospodárstva:

- vydanie a distribúcia informačných materiálov (25 000 letákov a 5 000 bulletinov)
- spustenie internetovej stránky www.biospotrebiteľ.sk/dni-ep, s denne aktualizovaným kalendárom akcií, 12 tipmi ako sa zapojiť do podujatia a ďalšími informáciami o ekologickom poľnohospodárstve na Slovensku pre verejnosť i médiá
- hlasovanie o „NAJ biopotravinu“ (280 hlasujúcich)
- turné infostánku po Slovensku s výstavou BIO-NEBIO (8 miest)
- prednášky (v 5 mestách)
- dni otvorených dverí na ekofarmách (3 ekofarmy)
- ochutnávky v bio-obchodoch (3 mestá) a prezentácie (niekde s ochutnávkami) na školách
- ďalšie akcie (seminár Ekologické včelárenie v EU, Ekojarmok, kurz varenia...)

Podujatím bolo priamo oslovených 5 - 10 000 ľudí.

NAJ biopotravina roka 2005

Ešte stále je na Slovensku veľa spotrebiteľov, ktorí biopotravinu nepoznajú. Na druhej strane ľudia, ktorí ich raz ochutnali, sa stávajú ich stálymi odberateľmi a veľmi si ich pochvaľujú. Preto sa Centrum environmentálnych aktivít v Trenčíne, pri ktorom už 4. rok funguje aj klub priateľov ekologického poľnohospodárstva (Klub BIO PaPa), rozhodlo zorganizovať hlasovanie o najobľúbenejšiu slovenskú biopotravinu. Z celkového počtu 280 hlasujúcich dostala 44 hlasov (vyše 15%) špaldová krupica z Ekotrendu Myjava s.r.o. a stala sa tak v spotrebiteľskom hlasovaní najobľúbenejšou biopotravinou roka 2005. Za tento výrobok získava firma Ekotrend Myjava s.r.o. ocenenie od ministerstva pôdohospodárstva, Zväzu Ekotrend a Centra environmentálnych aktivít, ako aj možnosť používať nápis „NAJ biopotravina roka 2005“ na obale výrobku.

Obrovský potenciál vs. osveta

Informovanosť spotrebiteľov je prvým krokom k dopytu po zdravých biopotravinách a rozvoju domáceho bio-spracovateľského priemyslu. Dnes je na Slovensku vyše 200 ekofariem a necelých 5% pôdy z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy je obhospodarovanej v systéme ekologického poľnohospodárstva. Hoci sa už aj na Slovensku rozbieha trh s biopotravinami (dajú sa kúpiť vo vyše 30 špecializovaných obchodov a aj v niektorých refazcových obchodoch), žiaľ, veľká väčšina produkcie ide stále na vývoz v podobe nespracovaných bioproduktov (jahňatá, jalovice, jablká, lesné plody...).

Ďalšiemu rozvoju ekologického poľnohospodárstva na Slovensku najviac pomôže osveta spotrebiteľov.

Preto bolo usporiadanie Dní ekologického poľnohospodárstva veľmi potrebné a dôležité. Záujem ľudí o možnosť kúpy bioproduktov a tisíce rozdávaných informačných materiálov počas turné infostánku potvrdzujú, že ekologické poľnohospodárstvo má na Slovensku obrovský potenciál. Ekologickí poľnohospodári produkujú potraviny a starajú sa o dobré životné prostredie. Je celospoločenským záujmom, aby sa ekologické poľnohospodárstvo aj na Slovensku stalo široko medializovanou témou, tak ako v iných krajinách Európskej únie.

Pečenie špaldového chleba v Banskej Štiavnici

Dni ekologického poľnohospodárstva sú prvým významným krokom k zvýšeniu informovanosti spotrebiteľov v histórii ekologického poľnohospodárstva na Slovensku. Preto podákovanie patrí všetkým organizátorom podujatia (EKOTREND, Centrum environmentálnych aktivít, Agro-eko fórum, Priatelia Zeme), Ministerstvu pôdohospodárstva, ktoré podujatie finančne podporilo a prevzalo nad ním záštitu, a v neposlednom rade dobrovoľníkom, bez pomoci ktorých by realizácia podujatia v takej šírke nebola možná.

Richard Medaľ

O nesytkách

Motýli jsou báječnou a naprosto jedinečnou skupinou hmyzu. Jejich křídla hýří těmi nejveselejšími barvami. Můžete na nich pozorovat barevné pásy i šachovnice, tečky či okrouhlé skvrny. Mnozí motýli mají dokonce na křídlech nakresleny velké uhrančivé oči a zase jiní mají křídla celá kovová či duhová. Až oči, tedy ty naše lidské oči, přecházejí. Už jste se někdy zamysleli, proč jsou vlastně motýli tak překrásně zbarvení? Proč je tolik parády na jednom motýlkovi?

Zjednodušeně řečeno, důvody jsou nejméně dva. Tím prvním je poznání příslušníků stejného druhu. Motýli vcelku dobře vidí (však také mají velké oči), a proto se pestře malují a oblékají, aby se navzájem odlišili a poznali. Mladý sameček babočky kopřivové se sice radostně rozletí za každým motýlem, kterého uvidí, ale brzy podle zbarvení pozná, o koho jde, a pak se dvoří jedině slečnám stejného druhu, tedy mladým babočkám kopřivovým.

Dalším důvodem je ochrana před nepřáteli a těch mají motýli mnoho. Samozřejmě tím nemyslím sběratele motýlů, ale především nejrůznější hmyzožravé ptáky. Proto ty křiklavé barvy na motýlích křídlech. Proto ty velké uhrančivé oči na křídlech babočky pavího oka, které již vystrašily nejednoho ptačího mlsouna.

Některé druhy motýlů však k vlastní bezpečnosti zvolily úplně odlišnou strategii. Nemám na mysli ty, které se naprosto zřekly zářivých barev a poletují jen ve stínu stromů, hustých křovin a nebo dokonce v noci, staly se téměř neviditelnými. Teď mám na mysli skupinu zvláštních motýlů, kteří se rozhodli vypadat jako nebezpečné vosy. Ano vosy, vážení. Proč? Kdy? A jak? Nu, o tom je tato pohádka.

V nevelké rodině drobnějších motýlků, jejichž jméno si dnes už nikdo nepamatuje, se jednoho dne vylihla mladá hezounká slečna. Jmenovala se Sesi a měla několik sester a bratříčků. Společně s jinými motýlky poletovali během dne ve světlém topolovém hájku, co rostl nedaleko řeky na úpatí malého vršíčku. Navečer se motýlci slétali do koruny převislé vrby a povídali si. A protože všichni motýlové jsou tak trochu parádníci, povídali si především o módě.

„Už to nemůžu poslouchat ty vaše žvásty o barvičkách, o kroužcích a hvězdičkách,“ neudržela se jednou malá Sesi. „Vždyť se na sebe podívejte jak vypadáte!“

„Co tě to popadlo?“ zeptala se její sestra Fili. „Moje červená kolečka na modrých křídlech se ti nelíbí? A co sestřenice Hero s krásně hnědými křídly a černými tečkami nebo teta Jordana s kovově zelenými křídly, ty se ti také nelíbí?“

„To víš, že se mi nelíbíte, ani jedna! Vždyť se na sebe podívejte, jste obyčejné jako holky ze Zapadlé Lhoty. Ještě si na tykadla dejte trvalou!“ brblala dál Sesi.

„No, ty jsi nějaká chytrá! A jak bychom tedy měly vypadat? Co je podle tebe ideálem krásy? Líbí se tobě vůbec někdo?“ podrážděně reagovala Fili.

„Samozřejmě, že ano. Tolik krásy je kolem nás, ale ty ji nevidíš. Podívej se třeba na vosy, jak jsou krásné a elegantní! Křídla mají úzká a ještě k tomu lesklá a průhledná. Ne jako my, plná barevných šupinek, co se odírají. A jejich tělo? Elegance sama. Černé proužky se střídají se žlutými až oči přecházejí. Amy? Chlupaté a neupravené jsme jako housenky přástevníků. Fuj. Připadám si jako pelichající kožich mé prababičky!“ vychrlila ze sebe nespokojená Sesi.

„Ájá, odbornice na krásu promluvila. Slyšte přátelé, tady Sesi nám brzy předvede, jak má správný motýl vypadat,“ vykřikla rozhněvaná Fili. „Viď sestřičko?“ dodala jízlivě.

„Samozřejmě. Ještě se budete dívat!“ nedala se odvážná Sesi a odletěla na sousední topol. Tam pak celou noc přemýšlela, jak to udělat.

Hned ráno přeletěla na nedalekou louku a otakárek ovocný později vyprávěl, že ji tam zahlédl, jak vzrušeně hovoří se skupinou lučních mravenců. Jak to Sesi dokázala, zůstalo tajemstvím. Faktem však zůstává, že odpoledne, když se vrátila na převislou vrbu, ji téměř nepoznali.

Vypadala větší a štíhlejší. Křídla měla dočista holá, lesklá a průsvitná, naprosto zbavená všech barevných šupinek. A tělo? Jen si to představte. Od hlavy po konec zadečku se střídaly černé a jasně žluté proužky, až oči přecházely. Sesi přilétla a trochu divadelně se prošla po ohnuté vrbové větvičce tam a zase zpátky. Všichni motýli úplně zírali, protože Sesi se nepohybovala pomalu a plynule jako oni. Chodila rychle a přerušovaně, přesně tak, jak se pohybují vosy.

„No to se tedy podívejme!“ posměšně zvolala zaskočená Fili. „Sesi se nám proměnila v odpornou vosu. Snad nastane konec světa, když se motýli budou měnit ...“

Těžko odhadnout, co všechno by si musela ještě Sesi vyslechnout, kdyby se v koruně vrby neobjevil špaček. Než se kdo nadál, sezobnul užvaněnou Fili a ještě několik dalších motýlků. A Sesi? Představte si, že Sesi se nestalo vůbec nic, ačkoli byla špačkoví nejvic na ráně. Bylo to neuvěřitelné, ale Sesi zachránila právě ta její podobnost s vosami. Špačkové se totiž vosám raději vyhýbají.

Mnozí motýlci potom létali za Sesi na radu, ale ona jen málokterému z nich své tajemství vyzradila. Časem se tak v zahradách a hájích rozšířila nepočtená skupina motýlků podobných vosám. Mají úzká, lesklá a průhledná křídla, pruhoaná těla a vosí pohyby. Na památku průkopnice Sesi dnes odborníci tyto motýlky řadí do rodiny s vědeckým jménem Sesidae. České jméno nesytky mají proto, že jejich křídla nejsou sytě zbarvená jako u ostatních motýlů.

Pavel Bezděčka

Redakce se omlouvá autorovi a čtenářům za pochybení, ke kterému došlo v minulém čísle časopisu. Omylem byla zveřejněna neúplná verze pohádky Pavla Bezděčky „O babočce bílé c“.

Houby

Hřib dubový.

Mnoho hub v zimě nenajdete, přesto (nebo právě proto) dnes nabízíme příspěvek o této rozmanité skupině organismů, tentokrát z pohledu jazykového.

Houbaři z České republiky by se s kolegy ze Slovenska domluvili tak napůl. Některá „houbová“ jména jsou totiž v obou jazycích velmi podobná a liší se někdy pouze čárkou nebo jedním písmenem. Příkladem jsou samotné houby (*huby*) nebo hřib (*hrīb*), suchohřib (*suchohrīb*), čechratka (*čechračka*), hlíva (*hlíva*), šfavnatka (*šfavnatka*), penízovka (*penízovka*), bedla (*bedľa*) nebo vláknice (*vláknica*). Určitě by se Čech i Slovák shodli na tom, co je to strmělka (*strmufka*), pavu-

činec (*pavučínovec*) a možná by oba poznali i ryzec (*rydzík*) nebo smrž (*smrčok*).

Problematičtější jsou čirůvky, ale to z toho důvodu, že v Česku je jméno „čirůvka“ používáno pro dva rozdílné rody, které Slováci i jazykově dobře rozlišují. Čirůvky z rodu *Lepista*, jako je čirůvka dvoubarvá nebo fialová (mimořádně výborné do kuchyně), se jmenují slovensky *póvabnica* (*póvabnica dvojfarebná* respektive *fialová*), zatímco ty z rodu *Tricholoma* nesou podobné slovenské jméno *čirovnica*.

U některých hub není problém vůbec. Jména ohnívec, vatovec, sírovec, lakovka, májovka, štiřovka, šupinovka a hnojník se píší a vyslovují v obou jazycích stejně. Avšak i tady je malý

háček. Slovenské kozáky jsou v češtině rozděleny na kozáky (se šedými a hnědými barvami) a křemenáče (s červenými kloubky). V tabulce je k vidění dvacítku případů, které dokazují, že tento slovníček má stále svůj význam.

Jan W. Jongepier
Richard Medál

česky	slovensky
lanýž	hfuzovka
pýchavka	prášnica, rozpadavec
lišák	jelenka
kotrč	kučierka
kuřátka	strapačka
pstřeň	pečeňovec
choroš	trúdnik
hřib pepřný	meďovec korenistý
klouzek	masliak
liška	kuriatko
stroček	lievik
voskovka	lúčnica
spíčka	tanečnica
helmovka	priibička
líha	strmulec
václavka	podpňovka
muchomůrka	muchoťrávka
žampión	pečiarika
závojenka	hodvábnica
holubinka	plávka

Svět očima skutečnosti a fantazie

„Stromy“ - 3. místo kategorie VIII. ZUŠ 10-12 let
Tatiana Ďurková, 12 let, ZUŠ Trenčín

„Zátiší“ - 3. místo kategorie VII. ZUŠ 6-9 let
Barbora Siváková, 7 let, ZUŠ Trenčín

společensko-ekologický časopis

Sedmá generace vás sleduje...

- Společnost
- Ekologie
- Demokracie
- Média

a mnoho jiné četby
pro dnešní i budoucí generace

...sledujte ji také

www.sedmagenerace.cz

Přední strana obálky: Kozlíček zelenavý - *Phytoecia coerulescens*

Zadní strana obálky: Svět očima skutečnosti a fantazie - „Gepard“; kategorie IV. ZŠ 13-15 let -
3. místo - Kamila Buráňová, 13 let, ZŠ Prakšice

Bílé - Biele Karpaty – časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty o.p.s., Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Bílé Karpaty (Veselí nad Moravou) a Centrum environmentálních aktivit (Trenčín) ve spolupráci se Správou CHKO Biele Karpaty (Nemšová) a Správou CHKO Bílé Karpaty (Luhačovice).

Kontaktní adresy:

VIS Bílé Karpaty

Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou
tel., fax: 518 322 545
e-mail: visbk@bilekarpaty.cz
Hana Poková

CEA

Mierové námestie 29
911 01 Trenčín
tel., fax: 032 / 640 0400
e-mail: cea@changenet.sk
Richard Medal

Redakce: Pavel Bezděčka, Barbora Duží, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Richard Medal, Sylva Mertanová, Marie Petrů, Hana Poková, Věra Pospíšilíková

Fotografie: Václav Křivan (titulní strana), Jana Hajduchová (str. 1), M. Nevyjel (str. 2, 3), J. Miškar (str. 3), členové ZČ HB Mařatice (str. 7, 8), Josef Dufek (str. 9), Pavel Kuča (str. 12), Jan W. Jongepier (str. 13, 23), M. Ďurček (str. 16), Martin Hromádka (str. 17), Olga Hamšíková (str. 18), Sylva Mertanová (str. 19), Richard Medal (str. 21).

1. číslo ročníku 2006 vychází v dubnu 2006

Reg. č. E 7428, ISSN 1211 – 3638, Ročník XI, číslo 1, náklad 1250 ks, cena 25 Kč, 25 Sk

Tisk: Agentura NP, Staré Město u Uherského Hradiště

Výplatné hrazeno v hotovosti
Distribuce v ČR povolena Ministerstvem kultury
pod registračním číslem MK ČR E12382.

Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty
Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou

Cena 25 Kč, 25 Sk